

37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Budapest, 2025. április 22–24.
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar

**Oroszország információs műveletekben alkalmazott befolyásolási
eszközeinek vizsgálata médiaforrások alapján az orosz-ukrán
háború esetében**

Jelige: *KLC591*

Pályamunka lezárásának időpontja: 2024. 04.15.

2025.

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	3
1. A befolyásolási műveletek szerepe a jelenkori hadviselésben.....	5
<i>1.1. A nem kinetikus eszközök előtérbe kerülése</i>	<i>5</i>
<i>1.2. Az információs műveletek jelentősége napjainkban</i>	<i>6</i>
<i>1.3. A kognitív dimenzióban megvalósuló információs műveletekről</i>	<i>8</i>
2. Az orosz befolyásolási műveletekről	12
<i>2.1. Az orosz információs és befolyásolási műveletek elmélete.....</i>	<i>12</i>
<i>2.2. Az orosz befolyásolási műveletek gyakorlata</i>	<i>18</i>
3. A 2022-es orosz-ukrán háború orosz befolyásolási műveleteiről	22
4. Magyarország és Kárpátalja megjelenése orosz hírportálok alapján	34
<i>4.1. Hogyan jelenik meg Magyarország a vizsgált hírportálokon?</i>	<i>34</i>
<i>4.2. Hogyan jelenik meg Kárpátalja a vizsgált hírportálokon?</i>	<i>41</i>
6. Következtetések	46
Felhasznált irodalom és internetes források	50
Tartalomelemzésben felhasznált és idézett internetes források	56
Ábrajegyzék	58
Függelékek	60
<i>Annotáció.....</i>	<i>60</i>

Bevezetés¹

A világunkban lejátszódó folyamatok eredményeképp az utóbbi évtizedekben megfigyelhettük a konfliktusok természetének változását, illetve így a hadviselés átalakulását. Ezen változások közül kiváltképp hangsúlyosan jelenik meg a katonai cselekmények műveleti tereinek bővülése, vagyis a korábban is műveleti tartományként értelmezett természeti területek mellett újszerűen jelentkező társadalmi terek megjelenése. Ezzel kölcsönös összefüggésben a hagyományos kinetikus eszközök háttérbe szorulása, és a nem hagyományos, nem kinetikus eszközök előtérbe helyeződése figyelhető meg, amelynek köszönhetően az információs műveletek szerepe is felértékelődött.

A fentiekben foglaltak, illetve az orosz információs műveletek, különösképp azok közvetlenül a kognitív dimenzióban jelentkező vonatkozásai, vagyis a befolyásolás iránti érdeklődésem, valamint a témában folytatott korábbi szakmai-tudományos tevékenységem okán esett a választásom a kognitív dimenzióban megvalósuló információs műveletek szempontjából, illetve Magyarország közvetlen biztonsága szempontjából is nagy jelentőséggel bíró, a dolgozatom írása közben jelenleg is folyó orosz-ukrán háborúra.

Így munkám első részében a kutatásom elméleti alapjaiként nemzetközi és hazai szakirodalmi művek alapján az információs műveletek jelenkori hadviselésben betöltött szerepét vizsgálom, amelynek során a nem kinetikus eszközök előtérbe kerülését, illetve ennek következtében az információs műveletek megnövekedett jelentőségét mutatom be. Majd ezt követően a fogalmak tisztázását folytatva, a szűkebben vett témám, a kognitív dimenzióban megvalósuló információs műveletek, vagyis befolyásolási műveletek jellemzőit azonosítom, amelyben különös hangsúlyt fektetek a műveletek működési alapelveinek bemutatására is. Ezután az orosz információs és befolyásolási műveletek elméletét és gyakorlatát dolgozom fel, majd az elméleti áttekintésemben az orosz-ukrán háborúval foglalkozom. Végül az ukrán válság egészében bemutatom az orosz befolyásolási műveleteket.

Munkámban egy esettanulmányt készítettem az orosz-ukrán háború vonatkozásában az orosz befolyásolási célból működtetett médiarendszernek a nemzetközi célcsoportok szempontjából a feldolgozott szakirodalmak alapján is a leginkább meghatározó hírportáljain, vagyis az RT-n (korábban Russia Today) és a Sputnik-on Magyarországról,

¹ A munkám a Kulturális és Innovációs Minisztérium és a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal által az Új Nemzeti Kiválóság Program „Nemzeti Felsőoktatási Kiválóság Ösztöndíj” - Felsőoktatási Mesterképzés Hallgatói Kutatói Ösztöndíj keretében valósult meg.

illetve az ukrajnai válság vonatkozásában Magyarország tekintetében leginkább lényegesnek tartott Kárpátaljáról, és az ottani helyi magyar kisebbségről közölt valóságértelmezésekről.

A kutatásom célja annak megállapítása volt, hogy hogyan is jelennek meg a vizsgált esetben a befolyásolási műveleteknek a szakirodalomban leírt jegyei, mint hogy a támadó fél a céljainak megfelelő magatartás- és cselekvésformákra készíteni az ellenérdekelt feleket, vagy a nemzetközi közösség csak közvetve vagy egyáltalán nem érintett szereplőit és döntéshozóit.

A kutatási kérdések a kutatási cél alapján az orosz-ukrán háború vonatkozásában Magyarország, Kárpátalja, és az ottani helyi magyar kisebbség helyzetének az említett hírforrásokban való bemutatására vonatkoztak:

– Hogyan jelenik meg Magyarország a vizsgált hírportálokon?

– Hogyan jelenik meg Kárpátalja a vizsgált hírportálokon?

A kutatási kérdések alapján azokat a valóságmodelleket próbáltam rekonstruálni, amelyeket az egyes hírportálok a saját nézőpontjukból, a létrehozott narratívákon keresztül közvetítettek a hírszövegek befogadóinak. A kiválasztott internetes újságcikkekben megjelenő információk feldolgozásához elsősorban kvalitatív, azaz a szövegek jellemző alkotóelemeit azonosító tartalomelemzést folytattam, amelyeket másrésről, a kvalitatív eredmények ellenőrzéseként kvantitatív tartalomelemzés, tehát ezen alkotóelemek gyakorisági statisztikáin alapuló tartalomelemzés egészített ki.

A két hírportálon a szövegminták kiválasztásához a kutatási kérdések alapján meghatározott keresőszavak „Hungary” vagyis „Magyarország”; „Hungarian minority” vagyis „magyar kisebbség”; „Transcarpathia” vagyis „Kárpátalja” voltak, illetve ezen keresőszavak rokon értelmű megfelelőjét használtam. A találatok között megjelent cikkeket előolvastam, hogy kiszűrve a nem érdemi találatokat azonosítsam azon cikkeket, amelyek ténylegesen is a kutatási kérdéseimhez megfelelő tartalmakat közöltek. Az előszűrést követően a hírszövegek tartalomelemzéséhez két szövegtörzset építettem fel a hírportáloknak megfelelően: összesen 191 újságcikket használtam fel az RT, illetve a Sputnik hírportálról. Az RT hírportál internetes cikkeit azok Európai Unióban egységesen felfüggesztett elérésének következtében harmadik országbeli, pontosabban szerb virtuális magánhálózatról értem el. A módszerem számítógéppel

támogatott, de felügyelt volt², azaz a már előolvasott hírszövegeket még egyszer újra olvastam, hogy azonosítsam a kutatási kérdéseimhez tartozó nyelvi elemeket, amelyek előfordulási gyakoriságát Antconc³ elnevezésű szövegelemző szoftverrel is megvizsgáltam, illetve a szövegkorpuszokban össze is hasonlítottam. Emellett táblázatokat is készítettem az újságcikkek címeiről, és megvizsgáltam, hogy milyen állításokat tartalmaznak. A cikkek címét, tartalmát és megjelenésének helyét és időpontját pontosan dokumentáltam, és az eltéréseket rögzítettem. Egészében véve a korábbi kutatásaimban kialakított, mostanra tovább fejlesztett saját tartalomelemzési módszeremet alkalmaztam.

1. A befolyásolási műveletek szerepe a jelenkori hadviselésben

1.1. A nem kinetikus eszközök előtérbe kerülése

A világunkban végbemenő különböző folyamatok eredményeképp megállapítható, hogy a konfliktusok természetének változását, illetve az ellenérdekelt felek hadviselési elveinek és stratégiáinak átalakulását figyelhattuk meg az utóbbi évtizedekben. A nemzetközi rendszer változásaira, mint a világunkat jelenleg meghatározó technológiai, társadalmi, gazdasági és politikai folyamatok együttes eredményére és az így megváltozó biztonsági környezetünk kihívásaira, az új háborúk elemzésére és magyarázatára új, akár egymással is versenyző elméletek keletkeztek.⁴ Például ilyen (a teljesség igénye nélküli felsorolásomban) a hibrid hadviselés, az aszimmetrikus hadviselés, a negyedik generációs hadviselés, a nem-lineáris hadviselés, kognitív hadviselés vagy a korlátlan hadviselés elmélete.⁵

Ezen újszerű koncepciók gyakran egymástól teljesen eltérő, vagy akár szinte megegyező hadviselési jelenségek magyarázataként jelennek meg, ugyanakkor olyan sajátosságok mellett, mint a béke és háború ellentétpár közötti átmenet elmosódása, a háborús küszöb alatti tevékenységek szerepének felértékelődése. Szinte mindegyikben különösen hangsúlyosan jelenik meg a hadviselés sajátosságainak leírása kapcsán a hagyományos kinetikus eszközök háttérbe szorulása, és a nem hagyományos nem kinetikus eszközök előtérbe kerülése. Ezzel kölcsönös összefüggésben a katonai cselekmények műveleti tereinek bővülésére hívják fel a

² Franzosi, Roberto: *Content analysis*. In: Wodak, R. and Frochtner, B. (szerk.), *The Routledge Handbook of Language and Politics*, Routledge, London, 2018. 153-168.

³ Laurence, Anthony. AntConc - A freeware corpus analysis toolkit for concordancing and text analysis. 2024. <https://www.laurenceanthony.net/software/antconc/>

⁴ Szenes Zoltán: *A katonai biztonság reneszánsza. Honvédségi Szemle*. CXLV. évf. 2017/2., 3-26.

⁵ Holecz József: *The Original „Hybrid Warfare”-Part I*. *National Security Review*, XIV. évf. 2021/2., 59-75.

figyelmet a korábban is műveleti tartományként értelmezett természeti területek mellett újszerűen jelentkező társadalmi terek megjelenésének vonatkozásában.

A nemzetközi folyamatok és azok függvényében megváltozó eljárások eredményeképp „a jelenkori hadviselő felek, legyenek azok állami, vagy nem állami szereplők, támadó tevékenységeik során az ellenérdekelt felük társadalmi alrendszerében fellelhető rendszerszintű gyengeségeit széles körben célzó koordinált tevékenységük során hatalmi eszközeik változatos – egymást kölcsönösen erősítő – kombinációját alkalmazva kívánják érvényesíteni érdekeiket és megvalósítani stratégiai célkitűzéseiket. Az ilyen hadviselési eljárásokban is alkalmazott, de eredetileg az államoknak tulajdonított elemek meghatározásakor hagyományosan diplomáciai, információs, katonai és gazdasági eszközöket különített el a hadtudományi szakirodalom, azonban például a koppenhágai iskola átfogó, konstruktív biztonságelméletének elterjedésével párhuzamosan ezen fogalom is további elemekkel bővült. Így a diplomáciai, információs, katonai és gazdasági eszközök mellett megkülönböztethetünk akár pénzügyi, titkosszolgálati és jogi eszközöket is.”⁶

1.2. Az információs műveletek jelentősége napjainkban

Ezen előző fejezetben említett nem kinetikus eszközök közül az információs műveletek pedig kiváltképp jelentős szerepnek kap a hadviselés jelenkori jelenségeinek vonatkozásában, hiszen a műveleti térként a természeti területek mellett újonnan jelentkező társadalmi tereket az információs téren keresztül érthetik el támadni szándékozó szereplők. „Ezen közvetítő közeg hiányában pedig a fentebb tételezett nemzeti hatalomból származtatható eszközök kevésbé, vagy egyáltalán nem tudnák elérni a támadó fél által meghatározott célpontokat és célcsoportokat, ezzel pedig a különböző alrendszerekben található gyengeségek kialakítása vagy kihasználása és elmélyítése sem valósulhatna meg.”⁷

Ugyanakkor az információs műveletek, úgy tekinthetők, mint az információs térben megjelenő információs képességek és tevékenységek összessége, amelyeket a műveletek célkitűzései érdekében összehangoltan alkalmaznak.⁸ Az információs műveletek a kognitív képességeket befolyásoló eszközökkel közvetlenül, illetve közvetetten hatást gyakorolnak a műveletek célközönségének szándékára, helyzetértelmezésére és képességeire – ezek korábban is lényeges szerepet kaptak a fegyveres konfliktusok történetében. Az információs műveletek

⁶ Pulai Bence. *A befolyásolás mint a hibrid hadviselés eszköze a 2021-es lengyel–fehérorosz migrációs- és határválság során.* Honvédségi Szemle, CLI. évf. 2023/6., 56-67.

⁷ Uo.

⁸ Haig Zsolt: *Információs műveletek a kibertérben.* Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018: 210.

fajtái,⁹ például a technikai képességek közül az információs célpontok fizikai megsemmisítése, a műveleti biztonság technikai képességei és a megtévesztés technikai képességei; valamint a kognitív képességeket közvetlenül befolyásoló eszközök közül a pszichológiai műveletek, a tömegtájékoztatás, a műveleti biztonság és a megtévesztés kognitív képességekre ható eszközeinek alkalmazása is történelmi múltra tekint vissza.¹⁰ Hiszen például a kognitív és technikai eszközöket együttesen alkalmazó megtévesztésnek mindig is fontos szerepe volt a háborúkban, illetve egyéb más fegyveres konfliktusokban az idők folyamán.¹¹ Ezen műveleteknek a célközönség szándékára, helyzetértelmezésére és képességeire jelentett hatását a történeti katonai gondolkodás már az ókorban megfogalmazta, gondoljunk itt például a hadtudomány talán legtöbbet idézett gondolkodójára, Szun-ce máig nagy hatású „A háború művészete” című hadtudományi kézikönyvében foglaltakra: „*Minden hadviselés megtévesztésen alapszik.*”¹²

A nemzetközi és magyar nyelvű szakirodalomban is egyöntetű állásfoglalásokkal találkozhatunk az információs műveletek jelenlegi szerepének kialakulása kapcsán, amelyek szerint az információs műveletek kiterjedésének és hatókörének változását, majd ennek függvényében jelentőségének kiteljesedését és felértékelődését az 1950-es évektől kezdődő robbanásszerű technológiai változások eredményezték, amik alapjaiban változtatták meg az információk gyűjtésének, előállításának, feldolgozásának és terjesztésének a sajátosságait.¹³ Az infokommunikációs technológiák fejlődése következtében – mint a szélessávú vezeték nélküli technológiák és a digitális eszközök nagyarányú elterjedése, és egyéb technológiai újítások – az információs infrastruktúrák és az infokommunikációs rendszerek, illetve maguk az információkezelési folyamatok is alapjaikban módosultak, „*ami természetszerűleg magával hozta ezen rendszerek támadhatóságának és védelmének problémáját is.*”¹⁴

Az információs környezeten a valóságban is létező információkezelési infrastruktúrákat képező fizikai dimenziót és a fizikai térben már nem megragadható információkezelési folyamatokat értjük, vagyis *a fizikai dimenzióban értelmezett eszközökkel és infrastruktúrákkal az információ gyűjtését, tárolását, feldolgozását és továbbítását.*¹⁵ Ezen információs dimenzió

⁹ Uo. 215.

¹⁰ Blannin, Patrick: *Modelling Information Warfare*. Journal of Information Warfare, XX. évf. 2021/3. 90-107.

¹¹ Bányász Péter: *A közösségi média szerepe a lélektani műveletekben az elmúlt időszak válságainak tükrében*. Szakmai Szemle. XIII. évf. 2016/1., 61-81.

¹² Iványi Márton: *Megtévesztés, színlelt attitűd és a közösségi média*. Média kutató, XVI. évf. 2015/2., 18.

¹³ Rózsa, Tibor: *Az információs műveletek elmélete, gyakorlata és tendenciái*. Honvédségi Szemle, CXLVII. évf. 2019/5., 73-87.

¹⁴ Haig Zsolt: *Számítógép-hálózati hadviselés rendszere az információs műveletekben*. Bolyai Szemle, XV. évf. 2006/1., 54-73.

¹⁵ Haig Zsolt: *Információs műveletek a kibertérben*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018: 210

mellett az információs környezet kognitív dimenzióját is elkülöníthetjük, ahol „*az egyének tudati tevékenységet folytatnak, amely a meghatározott egyének vagy egyes csoportok információfeldolgozását, -észlelését, -értelmezését és döntéshozatalát jelenti*”.¹⁶ Így a döntéshozatal kognitív vonatkozásai következtében az információs környezet legjelentősebb elemeként határozhatjuk meg a kognitív dimenziót, vagyis az információs műveletek közül a kognitív dimenzióban megvalósuló információs műveleteket, vagyis a befolyásolást nevezhetjük meg elsődleges jelentőségüként.¹⁷

1.3. A kognitív dimenzióban megvalósuló információs műveletekről

A kognitív dimenzióban megvalósuló információs műveletek, a lélektani műveletek, vagyis lényegében a befolyásolás műveleti szerepének jelentőségét a nyugati szakirodalom döntően az első világháború jelenségeinek vizsgálatát követően ismerte fel az akkori háborús propagandatevékenység szerepének a leírásából. Ezen szervezett információs műveleteket egy állami, vagy erős nem állami szereplő által saját politikai érdek-, és akaratérvényesítési törekvéseinek megfelelően közvetlen vagy akár közvetve végrehajtott kommunikációs kísérletekként határozhatjuk meg, amelyeknek célja a megtámadott csoportoknak és végső soron maguknak az egyéneknek a kognitív tevékenységeit megváltoztatni „*a befolyásolás formáinak felhasználásával, a megfelelés, az azonosulás és az internalizáció alkalmazásával.*”¹⁸ A befolyásolás módszerei azóta is meghatározó szerepet játszanak az ezen műveletek során támadni szándékozott célcsoportok magatartás-, és cselekvésformái alakításában.¹⁹

A támadó fél megcélozza a saját közvéleményét a céljainak megfelelő támogatás elnyerése és megőrzése érdekében, valamint a megtámadott fél közvéleményét és döntéshozóit, hogy a támadó céljainak megfelelő magatartás-, és cselekvésformákra megtételére készítse az ellenérdekelt felet;²⁰ illetve a nemzetközi közösség közvetve vagy egyáltalán nem érintett szereplőinek közvéleményét és döntéshozóit a megtámadott fél támogatásától való távoltartás, vagy a támadó fél melletti támogatás elnyerése céljából.²¹

¹⁶ Uo. 212.

¹⁷ Uo. 232.

¹⁸ Haig Zsolt: *Kibertéri kognitív befolyásolás az információs műveletekben*. Hadtudományi Szemle, XV. évf. 2022/2., 117.

¹⁹ Marlin, Randal: *Propaganda and the Ethics of Persuasion*. Broadview Press, 2013.

²⁰ Kiss Álmos Péter: *A hibrid hadviselés természetrajza*. Honvédségi Szemle, CXLVII. évf. 2019/4. 17-37.

²¹ Lasswell, Harold D.: *Propaganda Technique in the World War*. Peter Smith, New York, 1938.

Ezen szándékos befolyásolási, vagyis így szociálpszichológiai értelemben inkább meggyőzési és manipulációs kísérletek – működési alapjait a szociálpszichológia alapelveinek egyetemes érvényesülésében találhatjuk meg.²² A társas befolyásolás jelentős hányada közvetett és nem szándékos folyamat, a befolyásolás szándékos fajtái közti határvonalak a személyközi érintkezésben pedig gyakran elmosódnak. A szándékos befolyásolás esetében beszélhetünk meggyőzésről, míg a meggyőzési kísérletek leplezett formája a manipuláció.²³

A szociálpszichológia megközelítése szerint a társas és kognitív folyamatokat két alapvető tulajdonság jellemzi. Az első a valóság megkonstruálása, tehát hogy minden egyes egyén valóságról alkotott elképzelése az egyén saját szubjektív konstrukciója. Az egyén valóságról alkotott elképzelésének kialakításában pedig mind kognitív folyamatok (az egyénre jellemző információ feldolgozási sajátosságok) mind társas folyamatok (a másoktól származó információk) hatást gyakorolnak. A társas folyamatok mindent átható jellege képezi a második alapigazságot, tehát hogy a társadalmainkat alkotó egyének sajátuknak vélt magatartás-, és cselekvésformáit is jórésztől más egyének – legyenek azok jelen vagy távol – magatartás-, és cselekvésformái befolyásolják.²⁴

A valóság megkonstruálása és egymás kölcsönös befolyásolása során az egyéneket három alapvető motiváció hajtja: a „törekvés a helyzetek uralására”, vagyis az egyének azokat a magatartás-, és cselekvésformákat választják és teszik végső soron magukévá, amik sajátos helyzetüknél fogva a legelőnyösebb eredményekre vezetnek az egyén működése során. A „másokkal való kapcsolódás keresése”, annak igénye, hogy az egyén tulajdonságai a saját maga által megkülönböztetett egyének és csoportok mércéjének megfeleltethetők legyenek; illetve az „én és enyém felértékelése,” vagyis az egyénre és a vele kapcsolatban álló egyénekre és csoportokra jellemző magatartás-, és cselekvésformák iránti pozitív irányú elfogultság.²⁵

A motivációk függvényében a kognitív és társas folyamatok működése, a valóság megkonstruálása, mások befolyásolása és mások befolyásolásának fogadása közben pedig szintúgy három információ feldolgozási elv érvényesül.

Ezek a következők: a „konzervativizmus elve,” amely azt a feldolgozási elvet takarja, hogy az egyének és a csoportok magatartás-, és cselekvésformái lassan változnak, és hajlamosak fenntartani saját magukat. A „hozzáférhetőség elve,” hogy az egyén saját kognitív és társas folyamatainak alakításában a számára leginkább elérhető információknak van a

²² Balázs Katalin et al.: „Hogy győzzem meg?” *A társas helyzet hatása a meggyőzés üzenetének kialakítására.* *Alkalmazott Pszichológia*, XXI. évf. 2019/2., 32-33.

²³ Síklaki István: *A meggyőzés pszichológiája.* Scientia Humana, Budapest, 1994. 14-15.

²⁴ Smith, R. Eliot et al.: *Szociálpszichológia.* ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2016, 55-58.

²⁵ Uo. 58-59.

legnagyobb hatása; illetve harmadikként a „felületesség szemben az alapossággal elve,” vagyis az egyéni információfeldolgozási folyamatok között lényegi különbségek vannak: míg az esetek többségében az egyént érő információk feldolgozása felületes, addig bizonyos esetekben kiváltképp mélyreható is lehet.²⁶

A fenti alapelvek érvényesülésének köszönhetően – minthogy az egyén saját valósága, és jellemző magatartás-, és cselekvésformái jórésről más, akár az egyénnel közvetlenül nem is érintkező egyének, csoportok és egyéb társas érintkezésben résztvevő szereplők hatására képeződnek le – a társas befolyásolás színterei, így a kognitív dimenzióban megvalósuló információs műveletek célcsoportjai elérésének módozatai is túlmutatnak a közvetlen személyes jelenlét határain. Mára a szociológiai szakirodalom egy része a szocializáció színterei, vagyis olyan társadalmi kontextusok kapcsán, ahol a társadalmi beilleszkedés, és maga a társas befolyásolás érvényesül, megkülönbözteti a hagyományos tömegmédia és az új média, a hálózati média által alkotott médiatért is.²⁷ A médiaszociológiai tudományos párbeszédben számos egymással is versengő elmélet található a média egyénekre jelentett hatásával kapcsolatban,²⁸ ugyanakkor a médiahatás elméletek többsége szerint és véleményem szerint is vitathatatlan, hogy a média bizonyos mértékben hatással van az egyének, illetve a csoportok magatartás-, és cselekvésformáira.

Így a befolyásolási műveletek eszközei, vagyis a támadó szereplő által meghatározott célok érdekében szükségesnek vélt kognitív változások kialakítására megfogalmazott üzeneteknek a célközönséghez való eljuttatásában a közvetlen kommunikáció helyett a társadalmi kommunikáció közlési rendszereinek közvetítő csatornái kapják a hangsúlyosabb szerepet. Ide sorolhatók a nyomtatott sajtótermékek, a rádió és a televízió alkotta hagyományos tömegkommunikációs rendszerek, illetve az utóbbi időszakban a média-ökoszisztéma átalakulásával a befolyásolási műveletekben is egyre hangsúlyosabb szerepet kap a hálózati média, vagyis az internetes sajtótermékek és a közösségi média alkotta újmédia is.²⁹

Ezen új közvetítő csatornák a hagyományos csatornákhöz képest a befolyásolás hatékonyságát jelentősen növelő sajátosságokkal rendelkeznek. Ilyen például a hagyományos információterjesztő csatornákhöz képest az üzenetet befogadó egyének, vagyis a befogadók esetében az információkhoz való jobb hozzáférés, illetve az üzeneteket feladók esetében az

²⁶ Uo. 60-61.

²⁷ Nagy Ádám: *Szocializációs közegek*. Replika XXIII. évf. 2013/2., 95-108.

²⁸ Myat Kornél: *Médiaelméletek és a késő-modern médiakörnyezet. Miért nem jók a modernista megközelítések a késő-modern médiakörnyezet vizsgálatához?* In: *Médiakutató* XI. évf. 2010/2., 47-63.

²⁹ Jakusné Harnos Éva: *A befolyásolás módszereinek változása a média fejlődésének fényében*. Honvédségi Szemle, CXLIV. évf. 2016/2., 70-82.

információ terjesztésének és médiatérbe juttatásának leegyszerűsödése. Amelyek eredményeképp az újmédiában lényegesen könnyebben terjeszthetők a befolyásolási célból megfogalmazott üzenetek a célcsoportok irányába. Ennek okán is, az új csatornákon a korábbiakhoz képest lényegesen több információ keletkezik, és ezen információdömping következtében a befogadókra zúduló információáradat, illetve például az ezen újmédiás felületeken megfigyelhető műfaji konvergencia miatt a befogadónak különösen nehéz a fentebb említett információfeldolgozási folyamatokban elkülöníteni egymástól a tartalmakat. Az újmédiát jellemző névtelenség és beazonosíthatatlanság is a befolyásolási műveleteket folytató szereplőket segíti a megtámadott szereplőkkel szemben a műveletek megvalósulásának tagadhatósága okán. Emellett a támadóknak lehetősége nyílik a befolyásolni szándékozott célcsoportok tagjai előtt is elrejtetni szándékaikat, amely a meggyőzés hatékonyságának növekedésével jár, hiszen a befolyásolás akkor a legerősebb, amikor legkevesbé nyilvánvaló. Megemlíthetjük még a földrajzi és információs határok eltűnését is, hiszen az előző sajátosságokból adódóan is a hagyományos csatornákhöz képest sokszor tartalmi megkötések és határok nélkül lehet információt megosztani és terjeszteni az újmédia felületein, amely szintűgy jelentős előnnyel szolgál a befolyásolási műveletek végrehajtása során.³⁰

A fentebbi szociálpszichológiai áttekintésből látható, hogy az egyének, illetve a csoportok magatartás-, és cselekvésformáinak leképeződése többségében nem tárgyilagos kognitív folyamatok eredménye. A valóság megkonstruálásának és egymás kölcsönös befolyásolásának motivációi, és a társas érintkezés következtében történő egyéni információfeldolgozási sajátosságok, főképp azok irracionális, sokszor torzításokkal tarkított működése képezik a kognitív dimenzióban történő befolyásszerző kísérletek keretében megfogalmazott üzenetek működési alapelveit is. Így akár logikailag egyenértékű állításokat tartalmazó üzenetek is különböző képzettársításokat válthatnak ki az egyéneknél. Gondoljunk csak a befolyásolási műveletekhez szorosan kapcsolódó, a politika és a média által gyakorta használt kerethatások jelenségére, amely során az üzenetek megszövegezése a befogadók magatartás-, és cselekvésformáira logikai szempontból nem indokolható hatást gyakorol.³¹

A fentiek függvényében tehát a valós tartalmú, de a támadó fél céljainak megfelelő módon kommunikált információk mellett hangsúlyos szerepet kap a félrevezető, vagy téves információkat alkalmazó propagandisztikus kommunikáció is.³²

³⁰ Haig Zsolt: *Kibertéri kognitív befolyásolás az információs műveletekben*. Hadtudományi Szemle, XV. évf. 2022/2., 115-130.

³¹ Kahneman, David: *Gyors és lassú gondolkodás*. HVG Kiadó, Budapest, 2013., 422-439.

³² Horváth Dávid: *Az álhir fogalma és helye a hibrid hadviselésben*. Nemzet és Biztonság, XVI. évf. 2023/1. 19-34.

2. Az orosz befolyásolási műveletekről

2.1. Az orosz információs és befolyásolási műveletek elmélete

A jelenlegi orosz információs műveletek (orosz terminológiával inkább információs hadviselés vagy információs konfrontáció),³³ és az azokon belül helyet foglaló befolyásolási műveletek elméleti gyökerei egészen a hidegháborús szembenállás idejéig nyúlnak vissza, amikor a két egymással szembenálló nagyhatalom, az Amerikai Egyesült Államok (USA) és a Szovjetunió az információs környezetben belül is jelentős ideológiai színezetű információs tevékenységet folytatott egymás ellenében.³⁴

A szembenállás folyamán alkalmazandó leginkább kognitív, de más dimenziókban is megvalósuló információs tevékenységek elméleti alapjaiként a szovjet gondolkodás visszanyúlt egészen a korai baloldali partizánelméletek indirekt eszközeinek vonatkozásában az információs környezetben szükségszerű tevékenységek kapcsán megfogalmazottakhoz, a baloldali marxista-leninista ideológiai alapokhoz,³⁵ illetve a cári, majd később a szovjet titkosszolgálatokat jellemző intézményi sajátosságokhoz. Ugyanakkor ezen egymáshoz szorosan kapcsolódó, adott esetben egymást kölcsönösen kiegészítő elméletek, mint például (a teljesség igénye nélkül felsorolva) a reflexív kontroll vagy az aktív intézkedések és a nyugati szakirodalmak által leírt gyakorlati alkalmazásuk esetében is kiemelkedő szerep jutott a dezinformációs, vagyis szándékosan félrevezető, bizonyos esetekben szándékosan téves jellegű információk terjesztésének a meghatározott célcsoportok irányába.³⁶

Míg a korábbi nyugati szakirodalmi felfogás szerint az információs hadviselés kifejezés leginkább államok közötti szembenállás során alkalmazott, korlátozott eszközökkel végrehajtott, és következményeket eredményező információs műveletek összességét takarta, amiben a technikai jellegű tevékenységek túlsúlya volt érzékelhető, mára – vélhetőleg pont a kognitív dimenzióban megvalósuló orosz információs műveletek hatására is – ezen megközelítés jelentős változásokon ment keresztül. Az orosz szakirodalmi források a szovjet örökségből merítve már régebben sokkal tágabb értelmezéssel tekintenek az információs hadviselésre, „hiszen orosz vonatkozásban az információ egyszerre a konfliktus alanya és annak közvetítő közege is, az információs hadviselés pedig folyamatos tevékenység az abban érintett

³³ Haig Zsolt: *Információs műveletek a kibertérben*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018., 189.

³⁴ Chivvis, Christopher S: *Hybrid war: Russian contemporary political warfare*. Bulletin of the Atomic Scientists, LXXIII. évf. 2017/5., 316.

³⁵ Forgács Balázs: *A néppel a népért–korai baloldali partizánelméletek. (Marx, Engels és Lenin a forradalmi háborúról)* Hadtudomány, XXVIII. évf. 2018/2., 52.

³⁶ Tölgyesi Beatrix: *Az orosz információs hadviselés elmélete és nyelvi-retorikai eszköztára*. Nemzeti Közszerológiai Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, Doktori (PhD) értekezés, 2023., 34-43, 91-117.

*államok közötti kapcsolat állapotától függetlenül.” Tehát az orosz információs műveletek „információs-technikai oldala mellett különösen hangsúlyos szerep jut az információs-pszichológiai oldalnak is.”*³⁷

A Szovjetunió szétesését követő jelenkori orosz szakirodalom alapján munkámban tartalmi kötöttségek okán csak az információs műveletekkel kapcsolatos, inkább ideologikus szakirodalom azon csoportját mutatom be, amely a nyugati szakirodalom szerint a mai orosz információs műveletekkel kapcsolatos tényleges kormányzati irányvonalak kialakításában a legjelentősebb hatást gyakorolták.³⁸ A feldolgozott orosz szakirodalom ezen átfogó hadviselési módozatokat nem Oroszországnak tulajdonítja, hanem elsősorban a Nyugatot állítja be mint hadviselő felet. Oroszország nem katonai eszközökkel történő érdekérvényesítése, a dolgozatom tárgyköréhez kapcsolódóan mint információs műveletek összessége, leginkább csak a 2008-as grúziai események vonatkozásában jelenik meg, mivel *„egyszerre azonosították sikertörténetként és kudarcként is”*. Ez szorosan összekapcsolódik az orosz szerzők által leírt jelenséggel, hogy a jelenlegi nemzetközi folyamatokat egyfajta antagonisztikus szembenállás jellemzi, amiben Oroszország „ostromlott erődként” áll szemben *„különböző országokkal, illetve azok egyes pénzügyi-gazdasági, politikai csoportjaival”,* akik arra törekednek, hogy *„megváltoztassák a politikai tér egyensúlyát egyes, ebben az esetben akár az orosz, társadalmakon belül vagy a világtársadalom egészében”*.³⁹

A témával foglalkozó orosz szakirodalmi művekben gyakran megjelenik az is, hogy a hidegháború elvesztésének, és így a Szovjetunió felbomlásának is lényegi tényezője volt a nyugati információs műveleti tevékenység.⁴⁰ Emellett a jelenlegi orosz valóságértelmezések a nyugati információs műveletek leírása kapcsán jelentősen egybecsengenek a szovjet valóságértelmezésekkel is, amelyek szerint csak az imperialista nyugati országok folytattak ideológiai vonatkozású befolyásolási műveleteket, mert a *„Szovjetuniónak nem volt szüksége a szándékosan félrevezető, gyakran hamis információk terjesztésére, mert az igazságot a maga oldalán tudhatta”*. Illetve azzal is, hogy minden olyan információt, amely a pártállami narratívákkal szemben állt, az ellenérdekelt felek támadó tevékenységeként határoztak meg, míg ezen információk forrásait *„a szovjet hatalommal szemben álló külföldi reakciós erők*

³⁷ Pynnöniemi, Katri: *Information-psychological warfare in Russian security strategy*. In: Kanet, Roger E. (szerk.): *Routledge Handbook of Russian Security*. Routledge, London, 2019., 216. (A szerző fordítása.)

³⁸ Fridman, Ofer: *The Russian perspective on information warfare: conceptual roots and politicisation in Russian academic, political, and public discourse*. Defence Strategic Communications, II. évf. 2017/2., 62-63.

³⁹ Pynnöniemi, Katri: *Information-psychological warfare in Russian security strategy*. In: Kanet, Roger E. (szerk.): *Routledge Handbook of Russian Security*. Routledge, London, 2019., 218-222. (A szerző fordítása.)

⁴⁰ Fridman, Ofer: *The Russian perspective on information warfare: conceptual roots and politicisation in Russian academic, political, and public discourse*. Defence Strategic Communications, II. évf. 2017/2., 75.

ügynökeinek állították be”. Tehát a jelenkori orosz szakirodalom szerint a Nyugat Oroszország ellenében folytatott információs műveleti tevékenységének eszközei, módjai és céljai lényegében történeti időszakokon keresztül is változatlanok és folytonosak maradtak, illetve így ezen tárgyalt „*információs szembenállásnak és az orosz politikai biztonságak a szimbiózisa tehát továbbra is egzisztenciális gordiuszi csomóként létezik.*”⁴¹

A szovjet, majd orosz szakirodalmi értelmezések is ezen, lényegében már évszázados civilizációs jellegű összecsapás egyik jelenségeként határozzák meg „*az információ fegyverré kovácsolásával*”⁴² a Nyugat által Oroszország politikai és társadalmi alrendszerei ellenében folytatott információs, illetve pontosabban befolyásolási műveleteket (és az Oroszország által folytatott ellentévékenységeket is), amelyek így az „*orosz és a nyugati társadalmak másságáról és összeegyeztethetetlenségéről szóló diskurzusként értelmeződnek.*”⁴³

Az információs műveleti tevékenységek kapcsán pedig a nyugati szakirodalmakhoz hasonlóan kulcsszerep jut a tárgyalt forrásokban az infokommunikációs technológiák fejlődése következtében létrejött új közvetítő csatornáknak, úgy mint az újmédia felületeinek, amelyeket „*a legfontosabb manipulatív-propagandisztikus csatornaként azonosítanak, egyszerre jelentve dezinformációs és destruktív lehetőségeket.*” Ugyanakkor megjegyzik, hogy az információs műveletek elméleti és gyakorlatai terén a Nyugat jóval előrehaladottabb helyzetben van, illetve hogy ezen információs infrastruktúrák és rendszerek újításai, illetve maguk az információkezelési folyamatokat érintő „*fejlesztések is elsősorban a Nyugathoz köthetőek, így ezen Oroszországgal szembe helyezkedő államok jobb helyzetben vannak az információs környezet ellenőrzése és befolyásolása vonatkozásában.*”⁴⁴

Így az oroszok az újmédiás felületeket is elsősorban olyan jelenséggként érzékelik, amit a nyugati államok ellenőriznek, illetve ezeket felhasználva gyengítik Oroszországot (és érdekszféráját), komoly kihívást és fenyegetést jelentve az orosz információbiztonságra, illetve tágabban értelmezve Oroszország biztonságának egészére nézve. Ezen gondolatok jelennek meg például a színes forradalmakkal kapcsolatos oroszországi szakirodalomban is – a színes forradalmakhoz társított jelenségek leírása kapcsán később nyugati hatásra a hibrid háború, illetve emellett korábban még a hálózatközpontú háború, információs háború és a felforgató háború fogalma jelenik meg. Eszerint a posztszovjet térségben időnként meghatározó szerepet

⁴¹ Wilde, Gavin – Sherman, Justin: *No Water's Edge: Russia's Information War and Regime Security*. Carnegie Endowment for International Peace, Washington D.C., 2023. 2. (A szerző saját fordítása.)

⁴² Kiss Álmos Péter: *A hibrid hadviselés természetrajza*. Honvédségi Szemle, CXLVII. évf. 2019/4. 31.

⁴³ Pynnöniemi, Katri: *Information-psychological warfare in Russian security strategy*. In: Kanet, Roger E. (szerk.): *Routledge Handbook of Russian Security*. Routledge, London, 2019. 223. (A szerző fordítása.)

⁴⁴ Uo. 222.

kapó oroszpárti kormányok ellenében folytatott tömegmegmozdulások mögött a nyugati országok államcsíny kezdeményezése áll saját érdekeik megvalósítása céljából, és így ezeket a nyugati civilizáció, az által meghatározott nemzetközi rend érdekében folytatott, főképp információs, és azon belül befolyásolási műveleti tevékenységként határozták meg.⁴⁵ Ezen feltételezett civilizációs összecsapásban a nyugati országok által végrehajtott információs, illetve pontosabban befolyásolási műveletek elleni válaszlépések kapcsán a feldolgozott orosz szakirodalomban egyöntetű állásfoglalásokat találhatunk azok feltétlen szükségességének hangsúlyozása mellett, de például egyrésztől kiemelik, hogy Oroszországnak az információs műveleti tevékenységét a nyugati tevékenységek mintájára kellene folytatnia. Ugyanakkor másrészt amellet is érvelnek, hogy Oroszországnak az információs környezet vonatkozásában inkább ezeket meghaladva saját hagyományait követve, és az orosz társadalomtudományi kutatásokat felhasználva kellene megvalósítania saját ellentévékenységeit.⁴⁶

Ezek az ideologikus jellegű szakirodalmi valóságértelmezések mára egyben Oroszország fő kormányzati valóságértelmezéseivé is váltak, így mondhatni saját stratégiai narratívát képezve.⁴⁷ Amely így Oroszország érdekeit kifejezve, egyszersmind szót ejtve a nemzetközi rendről, annak szereplőiről, saját szemszögéből mondja el a múlt, a jelen és a várható jövő eseményeit saját politikájának és cselekvése igazolásaképp.⁴⁸

Ebben egyrésztől szerepet játszottak belső folyamatok, minthogy az orosz politikai szereplők által saját működésük igazolása érdekében ezen valóságértelmezések szolgáltak a rendszerváltás után lényegében minden orosz alrendszer érintő összeomlás „kompenzációs magyarázatára.”⁴⁹ Másrésztől olyan külső folyamatok, mint az orosz kormányzat kapcsolatrendszerének romlása a nyugati országokkal, és az ezzel párhuzamosan a posztsovjét térségben jelentkező színes forradalmak jelensége is ilyen értelmezést kapott (ebből a szempontból a 2014-es ukrajnai események mellett a 2003-as grúzai rózsás, a 2004-es ukrán narancsos forradalom, és később a 2011-es arab tavasz eseménysorozata emelkedik ki).⁵⁰

Így a fentebb tárgyalt megközelítések civilizációs összecsapást feltételeznek, amiben főképp az információs környezeten belül (mint például színes forradalmak eszközével) a

⁴⁵ Uo. 217-218, 222-223.

⁴⁶ Berzina, Ieva: *The Narrative of "Information Warfare Against Russia" in Russian Academic Discourse*. Journal of Political Marketing, XVII. évf. 2018/2., 171-72.

⁴⁷ Fridrichová, Kateřina: *Mugged by reality: Russia's strategic narratives and the war in Ukraine*. Defense & Security Analysis, XXXIX. évf. 2023/3., 281-295.

⁴⁸ Zaffran, Raphaël: *Strategic Narrative and Security*. In: Taylor, B. C. and Bean, H. (szerk.) *The Handbook of Communication and Security*. New York, Routledge, 2019., 354-367.

⁴⁹ Wilde, Gavin – Sherman, Justin: *No Water's Edge: Russia's Information War and Regime Security*. Carnegie Endowment for International Peace, Washington D.C., 2023. 5.

⁵⁰ Thornton, Rod: *The changing nature of modern warfare: responding to Russian information warfare*. The RUSI Journal. CLX. évf. 2015/4., 40-41.

nyugati országok támadólag lépnek fel a csupán védekező Oroszország ellenében. Megjegyzendő, hogy például az orosz külpolitikai stratégiai kommunikációs nyilatkozatokban is kiváltképp szerepet kap a más országok belügyeibe való be nem avatkozás elvének hangsúlyozása (az orosz gyakorlatot így az amerikai gyakorlattal szembe állítva), így nem meglepő ezen álláspont ismétlődése a stratégiai dokumentumokban.⁵¹ Emellett a nyugati információs technológiák újításai, így az újmédiás felületek által jelentett kihívások és fenyegetések is megjelennek Oroszország stratégiai dokumentumaiban.

Oroszország stratégiai dokumentumai közül ezen valóságértelmezések már a 2000-es információs biztonsági doktrínában is megjelennek. Ebben az ország információs biztonságát – amely szorosan összekapcsolódik az ország egészének biztonsági helyzetével – veszélyeztető külső tényezők közt szerepeltek a külföldi politikai, gazdasági, katonai, titkosszolgálati és információs szervezetek által kifejtett tevékenységek is, amelyek közvetlen az ország érdekei ellen irányulnak. Emellett szerepelt számos ország azon törekvése is, hogy Oroszországot kiszorítsák külső és hazai információs környezetből ezzel sértve az ország érdekeit, illetve ezzel összekapcsolódóan ezen országok olyan információs műveleti koncepcióinak kidolgozása, amelyek a világ más országainak információs szférája elleni támadások eszközeinek megteremtését, információs és távközlési rendszereik normális működésének megzavarását, információs erőforrásaik biztonságának megsértését és az azokhoz történő engedély nélküli hozzáférés megszerzését irányozzák elő. Ezt követően Oroszország a következő években is számos, az információs műveletek témakörével is foglalkozó stratégiai dokumentumot tett közzé, mint a 2008-as külpolitikai koncepció, a 2010-es katonai doktrína, a 2014-es katonai doktrína, a 2015-ös nemzeti biztonsági stratégia, a 2016-os külpolitikai koncepció, a 2016-os információs biztonsági doktrína, és a legutóbbi, 2021-es nemzeti biztonsági stratégia. Az orosz információs műveletekkel kapcsolatos koncepció formálódásával egyre hangsúlyosabban jelennek meg a fentebb említett célkitűzések.⁵²

Ezen folyamatot Oroszország legfrissebb, 2021-es nemzeti biztonsági stratégiája is követte. Többek között kiemelte a dokumentum, hogy a jelenlegi nemzetközi folyamatok alakításában érdemleges szerep jut a nyugati országoknak, pontosabban ezen országok saját hatalmi helyzetének megőrzésére irányuló törekvéseinek, amelyek a Nyugat és Oroszország (illetve szövetségesei) közti ellentétek kiéleződéséhez vezettek, amiben Oroszországot számos

⁵¹ Pallin, Carolina Vendil: *Russian information security and warfare*. In: Kanet, Roger E. (szerk.): Routledge Handbook of Russian Security. Routledge, London, 2019., 203.

⁵² Wilde, Gavin – Sherman, Justin: *No Water's Edge: Russia's Information War and Regime Security*. Carnegie Endowment for International Peace, Washington D.C., 2023., 6-10.

esetben nyíltan is ellenfélként azonosítják egyes államok. Ezen szembenállásban új hadszíntérként jelenik meg az információs környezet, hiszen az információs környezetben bekövetkező technológiai fejlődés, például az internet megjelenése és elterjedése együtt járt az Oroszország elleni veszélyek valószínűségének növekedésével. Az újítások jelentette befolyásolási lehetőségeket az ellenérdekelt, Oroszországgal szemben támadólag fellépő szereplők is felismerték. Az új helyzetet Oroszország „ostromlott erődként” saját, és közvetlen vele rokonszenvező „közel külföldi” biztonsági környezetében is tapasztalja. Például ennek kapcsán a stratégiai dokumentum megjegyzi, hogy egyes barátságtalan államok egyre inkább közvetetten jelentkező tevékenységükkel, mint az információk szándékos megmásításával igyekeznek az Oroszország társadalmi (és egyéb) alrendszerében jelentkező gyengeségeket kihasználni, hogy megbontsák az ország egységét, illetve hogy az ország hagyományos szövetségi kapcsolatait leépítsék, amelyet „színes forradalmak” kirobbantásával, az államok belügyeibe való beavatkozással igyekeznek érvényre juttatni. Ugyanakkor ezen, inkább információs környezetben megnyilvánuló szembenállást civilizációs összecsapásként is értelmezik, hiszen ahogy a stratégiai dokumentum fogalmaz, a nyugati liberális állami berendezkedések látható válsága ellenére ezen ellenségesen fellépő államok félrevezető, vagy téves információkat terjesztenek. Például a hagyományos orosz kulturális értékekkel teljesen szembemenő idegen kulturális tartalmak, a történelmi események kapcsán vagy jelenkori bel-, és külpolitikai események vonatkozásában magával az orosz civilizációs örökség elpusztításával, a világtörténelem meghamisításával, a történelmi igazság és emlékezet elferdítésével és megsemmisítésével fenyegetnek. Oroszország szerepének és elfoglalt helyének megmásítása érdekében az orosz kultúra elnyugatosodásának veszélyét hozzák magukkal, és végső soron az orosz kulturális önazonosság elvesztését okozhatják, amely szorosan összefügg a belpolitikai stabilitással és az államiság pusztá létével is. Így nem meglepő, hogy a biztonsági stratégia szerint kiemelten fontos fellépni a fentebb tárgyalt destruktív befolyásszerző tevékenységek ellen, amelyekben hangsúlyos szerep jut a nyugati országoknak, vagyis a név szerint is említett Amerikai Egyesült Államok és szövetségesei mellett helyettesítőkként a külföldi (nyugati) technológiai és egyéb vállalatoknak és nem kormányzati szereplőknek is. Az inkább belföldi információs biztonságra irányuló ellenintézkedések mellett szerepet kell kapnia például ezen tevékenységek ellensúlyozása érdekében annak is, hogy a nyugati stratégiai narratívákból képzett tartalmak és üzenetek

helyett ténylegesen is valós megbízható információkat juttasson el Oroszország saját bel-, és külpolitikájáról a belföldi célközönségein túl a nemzetközi közösség számára is.⁵³

2.2. Az orosz befolyásolási műveletek gyakorlata

A fentebb leírt elmélet átalakulását a kognitív dimenzióban megvalósuló orosz információs műveletek vonatkozásában az utóbbi években számos háborús, illetve háborús küszöb alatti helyzetben figyelhettük meg.

Ilyen volt például a 2016-os amerikai elnökválasztás is, ahol jól megfigyelhetők voltak a nyugati szakirodalomban az orosz információs műveleteknek tulajdonított sajátosságok, mint például a kognitív dimenzió elsődlegessége, illetve másodrésről ezen műveletek részeként működtetett befolyásolási célzatú médiarendszer.⁵⁴ Véleményem, egyes szakirodalmi munkák állításaival szemben, hogy a befolyásolási célzathoz megfogalmazott üzenetek terjesztése kapcsán nem egyedi, hanem általános működési elvek mentén a kialakított orosz befolyásolási célzatú médiarendszerben a befolyásolási üzenetek terjesztésére használt közvetítő csatornák egymáshoz viszonyított helyzetében alá-, és fölérendelt, de néha egymásba vissza is kapcsolódó függelmi viszony létezik. (Az orosz kormányzathoz való kapcsolódás általánosságban lefelé haladva fokozatosan csökken, vagy legalábbis egyre inkább tagadhatóvá és kétértelművé válik.) Ezen többségében fentről lefelé haladó hierarchikus felépítés abban az esetben szokott megfordulni, amikor például orosz kormányzati részről újszerű, korábban nem fősodorbelinek nem számító üzeneteket szeretnének beemelni a kormányzat által irányított (média)diskurzusba. Így az orosz befolyásolási eszközrendszer alsóbb szintjein megjelenő üzenetekkel, a rájuk való hivatkozással már jogosan foglalkozhatnak a magasabb szintű befolyásolási csatornák is.⁵⁵ A leginkább fősodorbéli oroszországi média által elsőként oroszul megjelenített üzeneteket a tágabban értelmezett műveleti területeken tevékenységeket kifejtő angol, vagy a szűkebb területekre összpontosítva az adott ország nyelvén megjelenő oroszokozeli, vagy oroszpartii médiumok veszik át, amelyet aztán az adott műveleti terület közösségi médiás felületei, vagy a helyi blogoszférája vesz át.⁵⁶

⁵³ Putin, Vladimir: *On the National Security Strategy of the Russian Federation*. Moszkva, 02.07.2021. https://paulofilho.net.br/wp-content/uploads/2021/10/National_Security_Strategy_of_the_Russia.pdf

⁵⁴ Pynnöniemi, Katri – Rácz András (szerk.): *Fog of Falsehood: Russian Strategy of Deception and the Conflict in Ukraine*. Finnish Institute of International Affairs, Helsinki, 2016., 320.

⁵⁵ Szostek, Joanna – Hutchings, Stephen. *Dominant narratives in Russian political and media discourse during the Ukraine crisis*. In: Pikulicka-Wilczewska, Agnieszka (szerk.): *Ukraine and Russia: People, politics, propaganda and perspectives*. E-International Relations, Bristol, 2015. 183-196.

⁵⁶ Pynnöniemi, Katri – Rácz András (szerk.): *Fog of Falsehood: Russian Strategy of Deception and the Conflict in Ukraine*. Finnish Institute of International Affairs, Helsinki, 2016. 320.

A 2016-os amerikai elnökválasztásba történő orosz beavatkozás kapcsán született szakirodalmi munkák és egyéb források szerint az orosz befolyásolási médiarendszer teljes egésze részt vett ezen befolyásolási tevékenységben. Például egyes jelentések kiemelik a dolgozatom tartalomelemzéséhez is felhasznált, azóta az Egyesült Államokban már nem működő orosz RT (korábban Russia Today), illetve a Sputnik angol nyelvű internetes híroldalak szerepét is. A tárgyalt időszakban például az angol nyelvű amerikai RT televíziós adására közel kilencven millió néző kapcsolhatott, míg közel félmillió Youtube-on, és egymillió felhasználó Facebook-on követhette tartalmait. Hiszen „*az orosz gyökerű tévéadó már a 2012-es választás előtt is kritikusan állt az Egyesült Államokhoz, folyamatosan kerültek adásba olyan anyagok, amelyek megkérdőjelezték a szavazás demokratikus folyamatát. Hangsúlyosan számoltak be az Occupy Wall Street mozgalomról, amely alapvetően az amerikai kapitalista államberendezkedés ellenében jött létre. Így tehát a 2016-os választásokba már kellő „rutinnal” vágtak bele, amely kapcsán üzeneteikben minden lehetséges területen az Egyesült Államok kormányzatával szemben foglaltak állást.*”⁵⁷

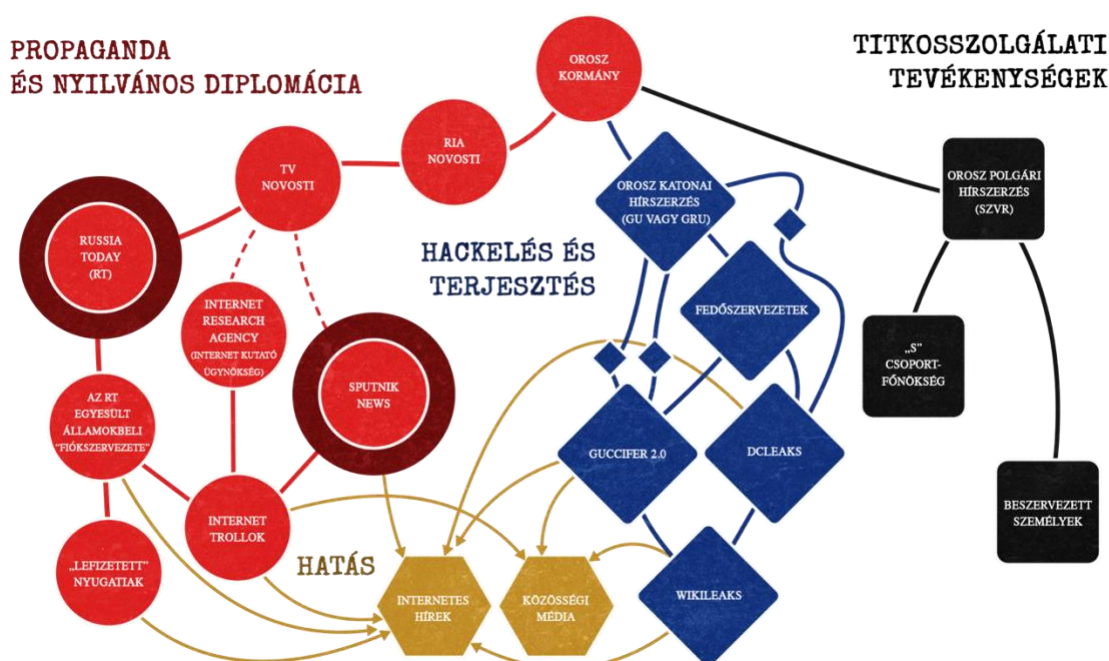
Emellett a médiarendszer alacsonyabb szintjeinek vonatkozásában, mint például a közösségi médiában folytatott művelési tevékenységek kapcsán pedig kiemelendő az orosz kormányzathoz közvetlenül kevésbé, ugyanakkor közvetetten szorosan kötődő, célzottan, fedetten működött Internet Kutatási Ügynökség (továbbiakban Ügynökség, angolul Internet Research Agency), hiszen annak tevékenységéről az utóbbi években más, főképp nyugati kormányzati és nem kormányzati szereplők által jelentős mennyiségű információ keletkezett. Az Ügynökség Jevgenyij Prigozsин érdekeltségi körébe tartozott. Az Ügynökséggel kapcsolatosan sokáig nem volt hiánytalanul tisztázva a tulajdonosi háttér, ezt a Prigozsин 2023-as februári nyilatkozatában foglaltak oldották fel.⁵⁸ 2013-ban jött létre, majd jelen munkában tárgyalt formájában egészen Jevgenyij Prigozsин orosz belpolitikai pozícióinak elvesztéséig, 2023 júliusáig működött feltehetőleg ezres nagyságrendű személyi állománnyal, hogy éjjel-nappal befolyásolási műveletek végrehajtásával segítse az orosz érdek-, és akaratérvényesítést. Az Ügynökség működése során elsőként csak hazai, illetve „közel külföldi,” vagyis a volt szovjet tagköztársaságok célközönségei, különösen ukrainai célközönségek ellen, majd később már nemzetközi célcsoportokat is támadva hajtott végre kognitív dimenzióban megvalósuló befolyásszerző tevékenységeket. Az orosz kormányzati érdekeknek megfelelően az Ügynökség

⁵⁷Kovács László – Krasznay Csaba. „Mert övök a hatalom”: Az internet politikát (is) befolyásoló hatása a 2016-os amerikai elnökválasztás során. Nemzet és Biztonság, X. évf. 2017/3., 3-15.

⁵⁸ Kreve, Mick – Chernova, Anna: Wagner chief admits to founding Russian troll farm sanctioned for meddling in US elections. CNN News. 14.02.2023. <https://edition.cnn.com/2023/02/14/europe/russia-yevgeny-prigozhin-internet-research-agency-intl/index.html>

tevékenysége során jelentős műveleteket hajtott végre például a 2016-os BREXIT-népszavazás (az Egyesült Királyság európai uniós tagságáról), a 2016-os hollandiai népszavazás (az Európai Unió és Ukrajna társulási szerződéséről), a 2017-es német szövetségi választások, és ezekhez az előbbi példázatokhoz képest kiemelkedően, a 2016-os amerikai elnökválasztások során.

Megjegyzendő, ahogy az 1. ábra is bemutatja, a 2016-os amerikai elnökválasztásokba történő orosz beavatkozás nem csak a kognitív dimenzióban folytatott információs műveletek, hanem feltételezetten az orosz titkosszolgálatok által a fizikai és információs dimenzióban megvalósuló tevékenységek - mint a szavazórendszerek feltörésére irányuló kísérletek, vagy a demokrata elnökjelölt Hillary Clinton kampányával kapcsolatos e-mailek kiszivárogtatása - is szintúgy jelentős hatásokkal bírtak.⁵⁹

1. ábra Oroszország 2016-os amerikai elnökválasztásokat övező befolyásoló tevékenységének folyamatábrája az ezzel kapcsolatos amerikai jelentésben (Forrás: Kovács László – Krasznay Csaba. „Mert övök a hatalom”: Az internet politikát (is) befolyásoló hatása a 2016-os amerikai elnökválasztás során. Nemzet és Biztonság, X. évf. 2017/3., 13. alapján saját és Kircsi Tamás szerkesztése)

A 2016-os amerikai elnökválasztásokat övező tevékenysége során – hiszen a befolyásolási műveletek már 2014-ben megkezdődtek – az Ügynökség az egyesült államokbeli befogadók szempontjából leginkább használt közösségimédia-felületeken folytatott propagandisztikus kommunikációs tevékenysége alatt egyes információk szerint Facebookon

⁵⁹Kovács László – Krasznay Csaba. „Mert övök a hatalom”: Az internet politikát (is) befolyásoló hatása a 2016-os amerikai elnökválasztás során. Nemzet és Biztonság, X. évf. 2017/3., 3-15.

legalább 126 millió, Instagramon legalább 20 millió, míg Twitteren közel 1,5 millió felhasználót ért el a több éves műveleti tevékenysége során.⁶⁰ Ennek keretében az amerikai kormányzati jelentések szerint Twitteren milliós, Facebookon és Instagramon több tízezres nagyságrendű bejegyzést hozott létre az Ügynökség az általa létrehozott, vagy ellopott és átalakított, részben automatizált, de inkább tényleges felhasználók által virtuális magánhálózatok alkalmazásával kezelt hamis oldalakon, fiókokon, és profilokon keresztül. A befolyásszerző tevékenység során megcélzott célközönségek alapvetően három gyűjtőcsoportba voltak sorolhatóak: egyrészt különös figyelem irányult az afroamerikai közösségekre – a befolyásolási műveletek időszaka alatt az afro-amerikaiakkal való egyenlő bánásmódot küzdő társadalmi mozgalmak kiemelt szerepet játszottak az Egyesült Államok belpolitikai életében –, másrészt a politikailag bal-, és jobboldali elköteleződésűekre. A gyűjtőcsoportoktól távolabb elhelyezkedő csoportokra kisebb érdeklődés irányult célzottan, ezek például legfeljebb egy-két Facebook-oldal vagy Instagram-fiók középpontjában álltak. Így az ezen csoportokhoz szóló üzenetek kevésbé központosítva, inkább szórványosan jelentek meg, beágyazva más témájú oldalakon és felületeken. A befolyásolási célból megfogalmazott üzenetek témái így főképp az orosz érdekek mentén az egyesült államokbeli műveleti környezet politikai és társadalmi alrendszerében található rendszerszintű gyengeségek kihasználása és elmélyítése érdekében fogalmazódtak meg. Ilyen volt például: az afro-amerikaiakkal való egyenlő bánásmódot küzdő társadalmi mozgalmakkal, a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek és csoportok társadalmi helyzetével, a nők nemek közti egyenlőségével, a rendfenntartással; a migrációval és menekültüggyel, valamint a nemzetközi katonai beavatkozásokkal kapcsolatos üzenetek csoportja. A befolyásolási műveletek foglalkoztak továbbá az abortusz szabályozásának kérdésével; a fegyvertartási és viselési jogokkal; a konföderációs és egyéb részben szeparatista jellegű törekvésekkel; Trump-pártisággal, Clinton-ellenességgel és különböző összeesküvés-elméletekkel kapcsolatos tartalmak megjelenítésével.

A politikai és társadalmi alrendszerek elleni támadás mellett az információs alrendszeren belül meghatározó szerepet játszó hagyományos amerikai médiaszereplőkkel szembeni üzenetek kaptak még jelentős szerepet. A fenti témák szerinti üzenetek terjesztésének módjai kapcsán szerep jutott a hirdetések alkalmazásának, és a közösségimédiás-felületek algoritmusai működésének – például megfelelő kulcsszavak alkalmazása, illetve a műveleti tevékenység során már elért befogadók ösztönzése a létrehozott tartalmak sajátosságainak köszönhetően –, ilyenek voltak az Ügynökség által nagy számban alkalmazott mém-szerű

⁶⁰ DiResta, Renée, et al.: *The Tactics and Tropes of the Internet Research Agency*. U.S. Senate Documents, Congress of the United States. 2019.

tartalmak, hogy a befolyásolás céljából megfogalmazott üzeneteket saját maguk terjesszék tovább. Az Ügynökség által kiválasztott témákat az egyes megcélzott célközönségeken belüli elköteleződés és bizalom megerősítésére alkalmazták. Az adott oldalon vagy fiókon létrehozott bejegyzések többségében a csoporton belüli szolidaritást erősítették, amivel a polarizált csoportnormák kialakítására törekedtek, amihez még a kisebbségi vélemények többségivé való felerősítése is hozzájárult – jellegzetes volt például, hogy az Ügynökség által üzemeltetett oldalak vagy profilok működése során létrejövő tartalom az idő előre haladtával szélsőségesebb irányba mozdult el. A célcsoportok csoportazonosságát erősítő üzeneteket külső csoportokkal szemben megfogalmazott tartalmakkal szakították meg a csoportközi ellentétek további elmélyítése érdekében.⁶¹

Az Ügynökség fentebb részletezett tevékenysége kapcsán azonban kérdéses, hogy a vitathatatlanul nagyszámú, befolyásolási célzattal megfogalmazott üzenet mégis milyen hatást gyakorolt az újmédiát jellemző információdömping közepette az amerikai befogadókra, hiszen a tárgyalt időszakban ezen közösségimédiás-felületeken csak naponta milliárdnyi új tartalom született.⁶² Ez különösen annak fényében érdekes, hogy az ezen üzenetekhez hasonló megtévesztő, vagy hamis információkat tartalmazó tartalmak rendszeres fogyasztása a tárgyalt időszakban kiváltképp központosítva történt, vagyis az Ügynökség tartalmaival azok láthatóan jelentős elérése ellenére a legtöbb felhasználó csak eseti jelleggel találkozott, a tartalmak döntő többségét ugyanazon felhasználók fogyasztották.⁶³ Ugyanakkor véleményem szerint a 2016-os amerikai elnökválasztás során tapasztalt fentebb kifejtett, a kognitív dimenzióban és a többi dimenzióban folytatott egyéb orosz információs műveletek egészének kognitív vonatkozásai már érzékelhető hatást gyakorolhattak az amerikai célcsoportok befolyásolásában.

3. A 2022-es orosz-ukrán háború orosz befolyásolási műveleteiről

Oroszország ukrajnai információs műveletei már a háborús eskalációt megelőzően is jelentős szerepet kaptak a két ország közötti szembenállásban.⁶⁴ A két ország egymásba fonódó múltja, illetve ebben Ukrajna alárendelt helyzete okán a Szovjetunió szétbomlását követő időszakban Oroszország lényegében a jelenlegi eseményekig, vagy legalábbis azok közvetlen előzményéig jelentős befolyással bírt az ukrajnai műveleti környezet lényegében minden

⁶¹ Uo.

⁶² Nemr, Christina – Gangware, William: *Weapons of mass distraction: Foreign state-sponsored disinformation in the digital age*. Park Advisors, Washington D.C., 2019.

⁶³ Grinberg, Nir, et al: *Fake news on Twitter during the 2016 US presidential election*. Science, CCCLXIII. évf. 2019/6425., 374-378.

⁶⁴ Krizbai Diána Daniella – Szak Andrea: *Napjaink tömegkommunikációjának jelentősége a védelmi politikában – Az orosz-ukrán háború példáján keresztül*. Hadtudományi Szemle. XV. évf. 2022/4., 119-134.

alrendszerében.⁶⁵ Ennek ismeretében állítható, hogy Oroszország az ebben a munkában tárgyalt eseménysorozatot megelőzően is folytatott olyan tevékenységeket, kiemelten a kognitív dimenzióra vonatkoztatva, amelyek végső soron a függetlenedés utáni ukrainai társadalom, illetve főleg az ukrán döntéshozók kognitív lehetőségeinek, a valóságról szerzett vagy képzelt ismereteinek Oroszország saját érdekei szerinti alakítását célozták. Az idő előre haladtával pontosan ezen szoros függelmi viszonyban, vagyis az orosz-ukrán viszonyrendszerben ingaszerűen bekövetkező változások, mint például a 2004-es ukrainai narancsos forradalom, és az annak előzményeiként értelmezhető tüntetések, illetve az azt követő orosz-ukrán gázviták, keltették fel elsőként az orosz kormányzat figyelmét. Orosz szakirodalmi és kormányzati szemszögből ezen események az orosz biztonságpercepció sajátosságai okán a nyugati, különösképp az amerikai érdekszféra térségbeli előre törésének megnyilvánulásaiként kaptak értelmezést.⁶⁶ Ekkor fogalmazódtak meg orosz részről azon valóságértelmezések is, mint Ukrajna területi felosztásának gondolata, vagy az ukrán nemzeti identitás és államiság megkérdőjelezése, amelyek aztán 2014-től kezdődően egyre hangsúlyosabb szerepet kaptak az orosz befolyásolási műveletek részeként.⁶⁷

Mivel a 2014-től kezdődő ukrán válság eseményláncolata vonatkozásában végig, vagyis a küszöb alatti időszakban, mint például a Majdan-téri események, a Krím-félsziget elcsatolása és a kelet-ukrainai polgárháború, vagy a 2022-es háborús eszkaláció kapcsán, egymást kölcsönösen kiegészítő, jelentős információs műveletek folytak Oroszország részéről a hagyományos helyett inkább az adaptív információs fölény kialakítása érdekében az információs műveleti tartomány mindegyik dimenziójában.⁶⁸

Hiszen egyrészt a közvetett kognitív hatásokkal járó technikai jellegű műveleti képességek is hangsúlyos szerepet kaptak a háborús küszöb alatti időszakban – különösen a krími eseményekben, amelyek közül megfigyelhettünk főképp fizikai, de információs dimenzióban is jelentkező támadásokat is. Ugyanakkor az ezen dimenziókban folyó tevékenységek az információs műveletekkel kapcsolatos orosz megközelítéseket tükrözve leginkább támogató szerepkört kaptak a kognitív dimenzióban folyó műveleti tevékenységhez.

⁶⁵ Mölder, Holger – Sazonov, Vladimir: *Information warfare as the Hobbesian concept of modern times – the principles, techniques, and tools of Russian information operations in the Donbass*. The Journal of Slavic Military Studies, XXXI. évf. 2018/3., 308-328.

⁶⁶ McFaul, Michael – Mearsheimer, John J. et al.: *Faulty powers: Who started the Ukraine crisis?* Foreign Affairs, XCIII. évf. 2014/6, 167-178.

⁶⁷ Mölder, Holger – Sazonov, Vladimir: *Information warfare as the Hobbesian concept of modern times – the principles, techniques, and tools of Russian information operations in the Donbass*. The Journal of Slavic Military Studies, XXXI. évf. 2018/3., 308-328.

⁶⁸ Bihaly Barbara: *Az elektronikai hadviselés eszközei az információs és kibertér műveletek támogatásában az ukrán konfliktus példáján keresztül*. Hadmérnök, XVI. évf. 2021/4., 101-112.

Elsődlegesen a jelentős kognitív hatások kiváltása érdekében folytak információs technikai műveletek, például a fizikai dimenzióban a vezetékes távközlési rendszerek pusztítása, vagy az információs dimenzióban főképp a feltehetőleg orosz titkosszolgálatokhoz köthető kiberbűnözői csoportok által a létfontosságú információs rendszerelemek ellen végrehajtott szolgáltatmegtagadási, kártékonykodási, holnaprongálási vagy egyéb támadások.⁶⁹ Szintúgy ezen csoportokhoz kapcsolható a kiterjedt technikai eszközökkel folytatott hírszerzés, vagyis pontosabban kiberkémkedés.⁷⁰ Az oroszok által 2022. február 24-én megindított „különleges katonai művelet” az ukrán–orosz konfliktus háborús küszöb fölé történő kiszélesedését jelentette.

A munkám írása közben is zajló háborúban a konfliktus korábbi időszakaihoz hasonlóan ugyanakkor ugyanúgy kiemelendő szerep jut az immáron hagyományos katonai eszközök érzékelhető túlsúlya mellett az információs eszközöknek is.⁷¹ Az információs műveleti tartomány mindhárom dimenziójának vonatkozásában megfigyelhetőek az orosz (és természetesen az ukrán) információs műveleti tevékenységek is. Ugyanakkor ezzel kapcsolatosan a tudományos és szakmai körök meglepetésére megfigyelhető, hogy orosz részről a közvetlenül az információs környezet információs dimenziójában megvalósuló képességek, mint a technikai képességek alkalmazása, kisebb hangsúlyt kapnak a háborús tevékenységek során.⁷² Korábban feltételezett volt, hogy egy hagyományosabb hadviselési formák alkalmazásával járó fegyveres konfliktus esetében Oroszország jelentős mértékben támaszkodna kiterjedt információs, különösképp annak közvetett kognitív hatásokkal járó technikai képességeihez kapcsolódó műveleti képességeire, amelyeknek hatásos működése a 2007-es észtországi, vagy a 2008-as grúziai, vagy közvetlen a 2014-es krími események vonatkozásában is érzékelhető volt.⁷³ Mindazonáltal a háborús eskaláció kezdete óta így is számos, ezen dimenzió vonatkozásában értelmezhető technikai képességgel végrehajtott támadás mögött határozhatjuk meg Oroszországot, mint támadólag fellépő felet. Így számos ukrainai létfontosságú információs infrastrukturális rendszer, mint például a villamosenergia-rendszer létesítményei, a kormányzati (és egyéb nem kormányzati létfontosságú

⁶⁹ Jaitner, Margarita, – Geers, Kenneth: *Russian information warfare: Lessons from Ukraine*. In: *Cyber war in perspective: Russian aggression against Ukraine*. NATO CCD COE Publications, Tallinn, 2015., 87-94.

⁷⁰ Weedon, Jen: *Beyond „Cyber War”: Russia’s use of strategic cyber espionage and information operations in Ukraine*. In: Geers, Kenneth (szerk.): *Cyber war in perspective: Russian aggression against Ukraine*. NATO CCD COE Publications, Tallinn, 2015., 67-77.

⁷¹ Gémesi Géza: *Az információs hadviselés egyes elemei az orosz–ukrán konfliktusban*. Honvédségi Szemle, CLI. évfolyam, 2023/5., 3-14.

⁷² Willett, Marcus: *The Cyber Dimension of the Russia–Ukraine War*. *Survival*, LXIV. évf. 2022/5., 7-26.

⁷³ Ináncsi Mátyás: *A Reddit közösségimédia-platfom szerepe az orosz–ukrán konfliktus vonatkozásában*. *Hadmérnök*, XVIII. évf. 2023/2., 144.

rendszerelemek) elektronikus információs rendszerei, illetve az internet-hozzáférési szolgáltatások és internet-infrastruktúra ellen elkövetett támadást azonosíthatunk.

A technikai képességek visszaszorulása magyarázataként nem az információs műveleti tartományban, különösen annak az információs dimenziójában folytatandó tevékenységek orosz megközelítésének változása, hanem elsődlegesen a nyugati országok és vállalatok segítségnyújtása feltételezhető. Hiszen a krími eseményektől, de még inkább a háborús küszöb átlépését követően „*az ukrainai információs infrastruktúra helyreállításába, működésében, javításában és fejlesztésében ezen fenti szereplők hathatós szerepet játszottak.*” Míg ezen jelenséggel, vagyis az információs dimenzióban folytatott tevékenységek csökkenésével párhuzamosan jól látható, hogy az információs környezet fizikai dimenziójában történő támadások a háború előre haladtával egyre inkább meghatározó szerepet játszanak a közvetett eszközökkel megvalósuló információs műveleti képességek alkalmazásában.⁷⁴

A kognitív dimenzióban folytatott információs, vagyis befolyásolási műveleti tevékenységek vonatkozásában az ukrán válság teljes időszakában, tehát a háborús küszöb alatti, illetve afeletti időszakban is hasonló, vagyis egymásból következő stratégiai narratíva elemeiből képzett témákat és üzeneteket figyelhetünk meg. Jól látható, hogy Oroszország már a Majdan-téri eseményektől kezdődően az adaptív információs fölénye elérése, és így az orosz biztonságpercepcióból eredeztethető hadászati céljainak elérése érdekében elsődleges szerepet tulajdonít az információs környezetben a „*támadni szándékozott célközönségekre közvetlen ható kognitív befolyásolási képességeknek*”.⁷⁵ Ilyen például az immáron nyugatbarát Ukrajna területi épségének és politikai függetlenségének megváltoztatása, pontosabban az orosz kormányzat által történetileg és szociokulturálisan orosznak tartott ukrainai területszerek elcsatolása, oroszbarát kormányzat hatalomra segítése.⁷⁶

Ezen kiterjedt befolyásszerző műveleti tevékenységek célcsoportjainak azonosítása kapcsán a szakirodalom által az információs környezet kognitív dimenziójában megvalósuló információs műveletek dolgozatomban már fentebb felvázolt célcsoportjainak az általános megkülönböztetését vehetjük irányadónak. Látható ugyanis, hogy Oroszország a szembenállás háború előtti és utáni időszakában is különösen hangsúlyos, a megkülönböztetett célcsoportok vonatkozásában elsődleges szerepet tulajdonított és tulajdonít saját közvéleménye támogatása

⁷⁴ Porkoláb Imre – Dávid Ferenc: *Innovációs erő: Felforgató technológiai megoldások újszerű alkalmazása az orosz-ukrán háborúban*. Honvédségi Szemle, CLI. évf. 2023/6., 68-82.

⁷⁵ Haig Zsolt: *Információs műveletek a kibertérben*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018., 151-152.

⁷⁶ Willett, Marcus: *The Cyber Dimension of the Russia-Ukraine War*. Survival, LXIV. évf. 2022/5., 7-26.

elnyerésének és megőrzésének.⁷⁷ Mindez különösen nem meglepő azon orosz kormányzati felfogás szerint, hogy az orosz információs környezet jelenségei szorosan összefonódnak az ország nemzeti (szűkebben, objektívabban értelmezve inkább politikai) biztonságával is. A hazai célcsoportok befolyásolásának sikeressége szembeütő, hiszen az eskalációt követő időszakban végig, a kedvezőtlen harctéri események ellenére, lényegében változatlanul még az orosz kormányzattól független közvélemény-kutatások eredményei is azt mutatják, hogy az orosz lakosság döntő többsége elfogadja az orosz kormányzati üzenetek valóságértelmezését.⁷⁸

A saját célcsoportok mellett természetesen az ellenfélnek tekintett és megtámadott ukrainai közvélemény és döntéshozók felé irányuló befolyásolási tevékenységek is érdemleges szerepet kapnak a szembenállás teljes időszakában, hogy az ország közvéleményét és döntéshozóit Oroszország céljainak megfelelő magatartás-, és cselekvésformák megtételére készítsék. Például a háborús eskalációt megelőző időszakban, illetve azt követően is különös figyelem irányult „*az ukrainai orosz kisebbség, az oroszul beszélők, a kormányellenes és egyéb marginalizálódott társadalmi csoportok és orosz érdekeltségű üzletemberek felé irányuló befolyásolási tevékenységre.*”⁷⁹

Hasonlóan jelentős szerep jut már a kezdetek óta, de a háborús küszöb átlépését közvetlenül megelőző vagy az utáni időszakban még inkább a nemzetközi közösség közvetve vagy egyáltalán nem érintett szereplőinek a közvéleménye és döntéshozói felé folytatott kommunikációs tevékenységnek is. Ezen célcsoportokat egyrészt az ukrán fél támogatásától akarják távoltartani, amely leginkább a nyugati katonai, gazdasági és pénzügyi segítségnyújtás akadályozását jelenti. Vagy másodrészt a támadó fél melletti támogatás elnyerése érdekében válnak célcsoporttá, mint a „közel külföldi” szövetségesek, az idézőjelesen el nem kötelezett, vagy a nyugati hatalmi pozíciókkal elégedetlen, azzal szembenálló országok közvéleménye és döntéshozói.⁸⁰ Látható, hogy a háború kitörésének időszakában kiváltképp eredménytelenek voltak a megtámadott ukrán fél támogatásától való távoltartás céljából folytatott tevékenységek, az ukrainai eseményekről a stratégiai narratívában megfogalmazott üzenetek sikertelensége, az orosz fél számára kedvezőtlen harctéri események, illetve a nyugati állami és nem állami szereplők orosz médiarendszer ellen történő fellépése következtében. (Véleményem szerint az

⁷⁷ Bakir, Vian: *Sousveillance, media and strategic political communication: Iraq, USA, UK*. Bloomsbury Publishing USA, 2010., 42.

⁷⁸ Fridrichová, Kateřina: *Mugged by reality: Russia's strategic narratives and the war in Ukraine*. Defense & Security Analysis, XXXIX. évf. 2023/3., 281-295.

⁷⁹ Rózsa Tibor: *Az orosz-ukrán válság információs dimenziója*. Hadtudományi Szemle, VII. évf. 2014/3., 174-181.

⁸⁰ Bakró Norbert: *Az orosz-ukrán fegyveres konfliktus során kibontakozó információs hadviselés, és annak magyarországi hatásai I. rész*. Szakmai Szemle, XXI. évf. 2023/2., 34-47.

ukrán fél támogatásától való távoltartás mára az arcvonalak megmerevedése, és az egymás közti felőrlő jellegű harceljárások következtében a felek közötti látszólagos háborús kimerülés, az ukrán fél számára a narratíva szempontjából sikertelen harctéri események, illetve az Ukrajnát támogató országokat szintúgy jellemző háborús fáradtság miatt sikeresebb.) Jól látható, hogy a támadó fél melletti támogatás elnyerése céljából a semleges, el nem kötelezett országok közvéleménye és döntéshozói esetében sikeresebbek az eskalációt követő orosz befolyásolási műveletek.⁸¹

Az ezen célcsoportok számára ezen befolyásolás céljából megfogalmazott üzenetek témái kapcsán az ukrainai konfliktus teljes időszakában – ahogy az más Oroszországhoz köthető befolyásolási műveletek vonatkozásában már tapasztalható volt – hangsúlyos szerepet kapnak a félrevezető és szándékos téves információkat tartalmazó üzenetek is.⁸² Megjegyzendő, hogy ezen egymástól elkülönülő célcsoportoknak szánt, de adott esetben akár egymásnak ellentmondó üzeneteket ténylegesen egymástól különösen nehéz elválasztani a jelenlegi információ áramlásban megfigyelhető, a befolyásolás hatékonyságát jelentősen növelő sajátosságok tükrében. Ennek oka például, hogy a földrajzi határoknak az információs térben való eltűnése miatt az egyik célcsoportnak szánt üzenetekhez más célcsoportok is könnyen hozzáférnek. Ebből fakadó esetleges narratív ellentmondások vitathatatlanul Oroszországnak is problémákat okoztak,⁸³ azonban véleményem szerint a befogadókat jellemző kognitív sajátosságok, vagyis inkább ellentmondások jelentősen enyhítik ezeket. Illetve megjegyzendő, hogy a befogadók információs zavarodottságának kialakítása,⁸⁴ és a valóság objektivitásának megkérdőjelezése, az „igazságon túli” világ megteremtése az oroszpárti valóságértelmezések eljuttatása hangsúlyos szerepet kap ezen befolyásolási műveletek céljai között.⁸⁵

Oroszország más befolyásolási műveleteihez hasonlóan minden egyes fenti célcsoport számára a befogadók szempontjából leginkább használt közvetítő csatornákon keresztül igyekezett, illetve igyekszik eljuttatni befolyásolási céllal megfogalmazott üzeneteit. Ezen befolyásolási célból megfogalmazott üzeneteket közvetítésében szerepet kapnak az ukrainai

⁸¹ Fridrichová, Kateřina: *Mugged by reality: Russia's strategic narratives and the war in Ukraine*. Defense & Security Analysis, XXXIX. évf. 2023/3., 281-295.

⁸² Bihaly Barbara: *Az elektronikai hadviselés eszközei az információs és kibertér műveletek támogatásában az ukrán konfliktus példáján keresztül*. Hadmérnök, XVI. évf. 2021/4., 101-112.

⁸³ Fridrichová, Kateřina: *Mugged by reality: Russia's strategic narratives and the war in Ukraine*. Defense & Security Analysis, XXXIX. évf. 2023/3., 281-295.

⁸⁴ Bachmann, Dov et al.: *Hybrid warfare and disinformation: A Ukraine war perspective*. Global Policy, XIV. évf. 2023/5. 858-869.

⁸⁵ Skillen, Daphne: *Post-truth and normalised lies in Russia*. Public Service Broadcasting and Media Systems in Troubled European Democracies, Palgrave Macmillan, Cham, 2019. 359-382.

események esetében is a hagyományos csatornák (televízió, rádió stb.) és az új közvetítő csatornák is (internetes sajtótermékek és a közösségi média).⁸⁶

Például a kezdeti események összefüggésében a belföldi és az ukrajnai célcsoportok számára megfogalmazott üzenetek eljuttatásában hangsúlyosan jelentek meg a hagyományos közvetítő csatornák, mint a televízió, hiszen ezen célközönségek elsődlegesen ebből tájékozódtak.⁸⁷ Ennek részeként a történésekkel párhuzamosan ezen csatornák belföldön és az ukrajnai műveleti térben is – amíg aztán be nem tiltották őket Ukrajnában – kiterjedt tevékenységet folytattak az orosz kormányzat által alkotott valóságértelmezések terjesztésében.⁸⁸ Ezeket aztán az események előre haladtával kiemelkedően gyorsan kiépülő, újonnan megjelenő hagyományos csatornák egészítették ki, mint az oroszokozeli szeparatista népköztársaságok televíziós csatornái.⁸⁹ Természetesen a hagyományos csatornák mellett a fentebbi célcsoportok vonatkozásában is, de főleg a nemzetközi közösség közvetve vagy egyáltalán nem érintett célcsoportjainak befolyásolása érdekében orosz részről az új közvetítő csatornákon keresztül is folyamatos kommunikációs kísérletek történtek. A befolyásolási célú orosz médiarendszerben kulcsszerepet kapó legjelentősebb orosz közvetítő csatornákkal párhuzamosan angol vagy helyi nyelvű internetes sajtótermékek, illetve egyéb oroszokozeli vagy oroszpartí internetes felületek mellett figyelemre méltó szerepet kaptak a közösségimédia felületek is, mint természetesen a nemzetközi külső célcsoportok esetében például a Facebook, Twitter, TikTok, Youtube, vagy az orosz és ukrán célcsoportok vonatkozásában még a Telegram. Az eskalációt követően jelentős számban megnőtt a Telegram felhasználóinak száma, nemzetközi és emellett gyakran oroszpartí befogadók is egyre gyakrabban használják ezen felületet információszerezésre, hiszen a „Telegramnak nincsenek irányelvei bármilyen jellegű tartalom eltávolítására, ez lehetővé teszi, hogy a Telegram többnyire szűretlen forrásként szolgáljon ezen célcsoportok számára”⁹⁰ Hasonló még a Vkontakte. Megjegyzendő, hogy az ukrajnai célközönségek számára 2017 óta a Vkontakte betiltásra került,⁹¹ míg az oroszországi

⁸⁶ Bachmann, Dov et al.: *Hybrid warfare and disinformation: A Ukraine war perspective*. Global Policy, XIV. évf. 2023/5. 858-869.

⁸⁷ Nagal, Balraj Singh: *Russian Capability and Usage of Hybrid Tactics During the Intervention in Ukraine and Crimea in 2014*. CLAWS Journal, XII. évf. 2019/2., 44.

⁸⁸ Khaldarova, Irina – Pantti Mervi: *The narrative battle over the Ukrainian conflict*. Journalism Practice, X. évf. 2016/7., 891-901.

⁸⁹ Mölder, Holger – Sazonov, Vladimir: *Information warfare as the Hobbesian concept of modern times – the principles, techniques, and tools of Russian information operations in the Donbass*. The Journal of Slavic Military Studies, XXXI. évf. 2018/3., 308-328.

⁹⁰ Bakró Norbert: *Az orosz-ukrán fegyveres konfliktus során kibontakozó információs hadviselés, és annak magyarországi hatásai I. rész*. Szakmai Szemle, XXI. évf. 2023/2., 34-47.

⁹¹ Golovchenko, Yevgeniy: *Fighting propaganda with censorship: A study of the Ukrainian ban on Russian social media*. The Journal of Politics, LXXXIV évf. 2022/2., 639-654.

befogadók számára 2022-től a Facebook és az Instagram nem elérhető, ⁹² míg a „Youtube és a TikTok csak erős cenzúra mellett” áll rendelkezésre.⁹³ Ezek internetes felületek tartalmának alakításában bizonyítottan az orosz–ukrán szembenállás teljes időszakában más oroszközeli, vagy oroszparti szereplők mellett például az egyik korábbi fejezetben már említett Internet Kutató Ügynökséghez tartozó trollfarmok is jelentős szerepet vállaltak, amelyek, ahogy korábban kifejtettem, elsőként csak az orosz és ukrán célcsoportok vonatkozásában jelentek meg a befolyásolás eszközeként, de mára a nemzetközi célcsoportok estében is.⁹⁴

Oroszország ezen befolyásolási médiarendszerén keresztül a fentebb meghatározott célcsoportoknak megfogalmazott üzenetek témái között szoros tartalmi összefüggést figyelhetünk meg az orosz–ukrán szembenállás háborús küszöb alatti és küszöb feletti időszakaiban. Már a majdan-téri események esetében is jól megfigyelhető volt az orosz befolyásolási tevékenységek megnyilvánulása, hiszen a tüntetések vonatkozásában az orosz kormányzati valóságértelmezéseknek megfelelően adott esetben valós, de még inkább félrevezető információkat tartalmazó üzenetek közlésére jelentős hangsúlyt fektettek. Emellett természetesen más, az orosz befolyásolási médiarendszer által kevésbé hangsúlyosan megjelenített propaganda témák is keletkeztek, melyek közül a legfőbbeket a 2. ábra szemlélteti.⁹⁵

2. ábra A 2014 és 2021 közötti leggyakoribb Ukrajinára vonatkozó orosz témákból képzett szófelhő (Forrás: Aleksejeva, Nika et al.: *Narrative Warfare: How the Kremlin and Russian news outlets justified a war of aggression against Ukraine*. Atlantic Council, Washington D.C., 2023., 28. alapján saját és Kircsi Tamás szerkesztése)

⁹² Pierri, Francesco, et al: *Propaganda and Misinformation on Facebook and Twitter during the Russian Invasion of Ukraine*. Proceedings of the 15th ACM Web Science Conference 2023. 2023.

⁹³ Bakró Norbert: *Az orosz–ukrán fegyveres konfliktus során kibontakozó információs hadviselés, és annak magyarországi hatásai I. rész*. Szakmai Szemle, XXI. évf. 2023/2., 34-47.

⁹⁴ Pierri, Francesco, et al: *Propaganda and Misinformation on Facebook and Twitter during the Russian Invasion of Ukraine*. Proceedings of the 15th ACM Web Science Conference 2023. 2023.

⁹⁵ Aleksejeva, Nika et al.: *Narrative Warfare: How the Kremlin and Russian news outlets justified a war of aggression against Ukraine*. Atlantic Council, Washington D.C., 2023.

Az orosz fél kezdetben a majdan-téri kormányellenes és Európa-párti tüntetések esetében a megmozdulások békés, ugyanakkor komolytalan jellegét hangsúlyozta, azonban az idő előre haladtával és a tüntetések meghatározóbbá válásával az orosz kommunikációs csatornákon sugalmazott üzenetek is megváltoztak. A tüntetések kirobbanását és elmélyülését egyrészt – a nemzeti orosz narratívával egyezve – a mögötte álló nyugati államok ellenségességének, Oroszország bomlasztásának egyik újabb megnyilvánulásaként erőteljes euro (-transzatlanti) integráció ellenes üzenetek keretében mutatták be. Illetve másrészt a tüntetések egészét a szélsőjobboldali ukrán radikálisok tevékenységeként állították be,⁹⁶ „*a célcsoportok számára a tüntetők valós szándékának hiteltelenné tétele érdekében.*”⁹⁷

Például az orosz közszolgálati televízió jelentős műsoridőt szentelt a tüntetések során elkövetett erőszakosabb cselekmények és azok következményei szemléltetésének, vagy ennek keretében a felfegyverzett, eltakart arcú, erős testalkatú férfiakról, vagyis sztereotipikusan szélsőjobboldalinak kinéző egyénekről készült képi anyagok bemutatásának. A tüntetések előre haladtával a tüntetések ideológiai meghatározottsága mellett azok földrajzi vonatkozása is megjelent, tehát a tüntetésekkel szimpatizálókat leginkább az ország nyugati vagy középső részein élőkkel azonosították. Míg az ország keleti és déli területeinek lakóit – kihangsúlyozva a tárgyalt lakosság orosz kisebbségi voltát és oroszbarátságát – a tüntetések céljával ellentétes állásponton lévőként mutatták be, akikre nézve a közben kiterjedő tüntetések ukrán szélsőjobboldali színezete a szó szerinti népirtás veszélyét hordozza magával. Ezen keretezés jelentős hangsúlyt kapott a szembenállás folytatódásával is a kelet-ukrajnai polgárháború időszakában, hiszen az ukrán szélsőjobboldaliságot, illetve a hozzá tartozó radikális elemek által állítólag elkövetett cselekményeket megfeleltették az euro (-transzatlanti) integráció melletti és az orosz kormányzati befolyás elleni törekvéseknek. Majd az újonnan alakuló átmeneti ukrán kormány legitimitását aláásni, úgy, hogy a megalakulását államcsínynek minősítették⁹⁸. Például a majdan-téri események után kinevezett ukrán elnököt, továbbá a parlament tagjait szélsőjobboldali népirtóknak állították be. Később a kelet-ukrajnai események elmérgesedése után az ukrán fegyveres erők tagjait, az ukrán katonák összességét többek között úgy állították be, mint háborús bűnösöket, akik az orosz kisebbség ellenében számos bűncselekményt követtek el, legyen szó élet elleni (népirtás), vagy akár vagyon elleni bűncselekményekről (második világháborús szovjet-orosz emlékművek lerombolása). Emellett

⁹⁶ Khaldarova, Irina – Pantti Mervi: *The narrative battle over the Ukrainian conflict*. Journalism Practice, X. évf. 2016/7., 891-901.

⁹⁷ Rózsa Tibor: *Az orosz-ukrán válság információs dimenziója*. Hadtudományi Szemle, VII. évf. 2014/3., 174-181.

⁹⁸ Uo.

az ukrán katonák összességét szintúgy szélsőjobboldaliként mutatták be, vagy akár az ukrán fegyveres erők mellett vagy azok részeként harcoló szélsőjobboldali félkatonai alakulatokként,⁹⁹ mondjuk a szélsőjobboldali nacionalista párt, a Jobb Szektor félkatonai zászlóaljának, vagy a szintúgy félkatonai, szélsőségesen nacionalista Azov-zászlóalj tagjaiként állították be őket.¹⁰⁰ A válság jelenségeinek ezen keretezése, vagyis hogy az ukrainai válság mögöttes mozgatórugója az ukrainai szélsőjobboldal előretörése, és az ellenük folytatott küzdelem, jelentősen merített a világháborús orosz emlékekből. Ezen üzenetek lényegében az ukrán válság jelenségeit a nemzetszocialista Harmadik Birodalom és csatlóssai ellen folytatott védekező háború, vagyis a „Nagy Honvédő Háború” jelenségeivel azonosították.¹⁰¹ Az ukrán kormányzat által az ország keleti felébe irányított ukrán csapatokat megszálló erőként határozták meg és rendszeresen be is számoltak harctéri sikertelenségeikről és veszteségeikről. Ezzel szemben az oroszok közeli szeparatista népköztársaságok fegyvereseit az orosz befolyásolási csatornák következtetésen „önvédelmi harcosoknak hívták, akiknek tevékenységét a rend helyreállításaként mutatták be.”¹⁰²

Ez a stratégiai narratíva, tehát a nyugati országok és az ukrán szélsőjobboldali nacionalisták szerepe az ukrainai válságban, az eszkalációt közvetlen megelőzően is szerepet kapott. A háború kitörését megelőző hetekben és hónapokban az orosz befolyásolási médiarendszer jelentős erőfeszítéseket tett elsődlegesen az ukrainai műveletekhez való előkészületek sikerességének biztosításaként a nemzetközi, és természetesen az ukrainai célcsoportok figyelmének elterelésére. Az akkor még csak feltételezett eszkalációs törekvést tagadó különböző stratégiai kommunikációs nyilatkozatok mellett például a lengyel-fehérorosz migrációs-, és határválság eseménysorozatára vonatkozó megtévesztő szándékú üzenetek is helyet kaptak.¹⁰³ Míg a főképp korábban megfogalmazott üzenetek felhasználásával Oroszország közelgő katonai agressziójának igazolására törekedett.¹⁰⁴ Például egy ezzel kapcsolatos kutatás szerint ebben az időszakban a leggyakoribb üzenetek alapvetően az ukrainai

⁹⁹ Bachmann, Dov et al.: *Hybrid warfare and disinformation: A Ukraine war perspective*. Global Policy, XIV. évf. 2023/5. 858-869.

¹⁰⁰ Szostek, Joanna – Hutchings, Stephen: *Dominant narratives in Russian political and media discourse during the Ukraine crisis*. In: Pikulicka-Wilczewska, Agnieszka (szerk.): *Ukraine and Russia: People, politics, propaganda and perspectives*. E-International Relations, Bristol, 2015. 183-196.

¹⁰¹ Khaldarova, Irina – Pantti Mervi: *The narrative battle over the Ukrainian conflict*. Journalism Practice, X. évf. 2016/7., 891-901.

¹⁰² Rózsa Tibor: *Az orosz-ukrán válság információs dimenziója*. Hadtudományi Szemle, VII. évf. 2014/3., 174-181.

¹⁰³ Pulai Bence: *A befolyásolás mint a hibrid hadviselés eszköze a 2021-es lengyel-fehérorosz migrációs- és határválság során*. Honvédségi Szemle, CLI. évf. 2023/6., 56-67.

¹⁰⁴ Aleksejeva, Nika et al.: *Narrative Warfare: How the Kremlin and Russian news outlets justified a war of aggression against Ukraine*. Atlantic Council, Washington D.C., 2023.

válság addigi orosz valóságértelmezéseivel összhangban Oroszország nemzeti narratíváját közvetítették. Ennek elemei voltak, hogy a „Nyugat bábjaként” beállított „Ukrajna agresszív”, míg „Oroszország ezzel szemben a békére törekszik”, de ugyanakkor „a Nyugat által keltett feszültséggel” szemben „Oroszországnak erkölcsi kötelessége az is, hogy tegyen valamit a térség (érdekszférája) biztonságáért”, de jól láthatóan az Ukrajnával kapcsolatos orosz üzenetek, mint például a szélsőjobboldali ukrán nacionalisták által jelentett fenyegetés is szerepet kaptak.¹⁰⁵ Látszólag újszerűen (az ukrán válság korábbi időszakában is feltűntek esetileg nagyjából hasonló üzenetek, ugyanakkor ezek jelentős figyelmet végül nem kaptak), de csak rövid ideig jelentkező narratív elemei voltak még az eskaláció igazolásának az ukránai tömegpusztító fegyverekkel kapcsolatos üzenetek is. Vagyis, hogy Ukrajna (főképp amerikai katonai magánvállalatokkal együttműködve) vegyi fegyverekkel hamis zászlós műveleteket tervez végrehajtani a kelet-ukrajnai orosz kisebbség ellen. A háború kitörése előtti időszakban a fentebb idézett kutatás által vizsgált orosz médiában legalább háromszor több tartalom született ezzel kapcsolatosan, mint az addig többségben lévő ukrán szélsőjobboldali vonatkozású tartalmakban.¹⁰⁶ Gondoljunk a „különleges katonai művelet” elindítására, vagyis a háború kitörését kísérő 2023. február 24-i putyini beszédre, amelyben az orosz beavatkozás igazolásaképpen kiemelten hangsúlyos szerepet kapott a Szovjetunió szétesését kihasználó, és Oroszországgal szemben azóta is ellenségesen fellépő és vele együtt nem működő Nyugat, különösen az Egyesült Államok. Szerepeltek a Nyugat által keltett feszültségek (például a balkáni, az észak-afrikai és a közel-keleti katonai beavatkozások) – ellenvádként megfogalmazva, és egyúttal igazolásképpen, hogy Oroszország mellett a kollektív Nyugat is katonai erővel érvényesíti érdekeit, amelyben kiemelkedett az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének (North Atlantic Treaty Organization, továbbiakban NATO) terjeszkedése, vagyis a NATO keleti szárnyának bővítése jelentette fenyegetés. Továbbá jelentős szerepet kaptak szintúgy az Ukrajnával kapcsolatos korábbi orosz toposzok is, mint a munkámban már korábban is említett 2014-es események államcsínyként való meghatározása, az orosz kisebbség ellen folyó népirtás, és a Nyugat által támogatott ukrán szélsőjobboldaliak tevékenysége, amelyek így Ukrajnát, mint agresszor határozták meg. Ezekkel, vagyis nemzeti és az Ukrajnára vonatkozó valóságértelmezések üzeneteinek együttesével pedig a putyini beszéd a korábbiakhoz hasonlóan többször is párhuzamot vont a „különleges katonai művelet”

¹⁰⁵ Uo.

¹⁰⁶ Uo.

és a „Nagy Honvédő Háború” jelenségei közt, a múlt történéseit a jelen eseményeinek megfeleltetve.¹⁰⁷

A háború eseményeinek előre haladtával, vagyis a kezdeti orosz katonai tevékenységek sikertelensége következtében 2022 márciusára, vagyis lényegében az ukrainai északi és a keleti hadászati irányok feladása után, azonban az orosz médiarendszerben ezen fentebb említett ukrainai valóságértelmezések egyre inkább visszaszorultak. Természetesen ugyanakkor más ukrainai narratívák keletkeztek, gondoljunk csak főképp a nyugati országok által Ukrajnának nyújtott gazdasági, pénzügyi, illetve katonai támogatás (és például az ennek keretében nyújtott eszközök harctéri sikertelenségeinek) bemutatására, amelyek így összekapcsolódtak a harctéri eseményekkel kapcsolatos narratívacsoportok üzeneteivel. Ezek mögött alapvetően azt határozhatjuk meg, hogy orosz szemszögből nézve is a háború végkimenetele jórészt ezen támogatások jövőbeli helyzetével lesz összefüggésben. Ugyanakkor ahogy az egyik szakirodalmi forrás fogalmaz: *„az ukrán szélsőjobboldalisággal, és a vele járó feltételezett jelenségekkel, illetve a Nagy Honvédő Háborúra való visszautalással kapcsolatos üzenetek továbbra is háttérzajként jelennek meg az orosz befolyásolási ökoszisztémában, de a háborúval kapcsolatos valóságértelmezések közül a nemzeti narratívák üzenetei kerültek előtérbe* (illetve esetileg ezen két narratívacsoport összemosódását is megfigyelhetjük), *miszerint az ukrainai háború valójában a Nyugat elleni védelmi háború.*”¹⁰⁸ Ezen valóságértelmezés túlsúlya már az orosz elnök Luhanszk, Donyeck, Herszon és Zaporizzsja az Oroszországi Föderációval való egyesülése kapcsán 2022. szeptember 30-án tartott beszédében is kitűnik,¹⁰⁹ de a kutatásom írása közben a történelmiként is említett 2024. február 8-i Tucker Carlson interjúbán is megfigyelhető.¹¹⁰ Hiszen az orosz kormányzati biztonságfelfogásból eredő, több évtizede meghatározó és még annál is régebbre visszanyúló nemzeti valóságértelmezés jelentős magyarázóerővel rendelkezik például az orosz hazai célcsoportok vonatkozásában, tehát ahogy az egyik szakirodalmi forrás fogalmaz: *„nemcsak azt segít megmagyarázni, hogy Oroszország miért veszít a kisebb és kevésbé felszerelt ellenséggel szemben, hanem az évtizedek óta felépített ellenségképre is támaszkodik.”* Vagyis *„nem szégyen a Nyugattal szemben veszíteni; rosszabb*

¹⁰⁷ The Kremlin: *Address by the President of the Russian Federation*. Moszkva, 24.02.2022.
<http://en.kremlin.ru/events/president/news/67843>

¹⁰⁸ Fridrichová, Kateřina: *Mugged by reality: Russia's strategic narratives and the war in Ukraine*. Defense & Security Analysis, XXXIX. évf. 2023/3., 281-295. (A szerző fordítása.)

¹⁰⁹ Uo.

¹¹⁰ Kremlin: *Interview to Tucker Carlson*. Youtube, 08.02.2024.
<https://www.youtube.com/watch?v=hYfByTcY49k>

lett volna az ukránokkal szemben veszíteni.” Így a háború mára már nem csak Ukrajnáért folyik, hanem Oroszország létéért, magáért a túlélésért folytatott küzdelemként kereteződik.¹¹¹

4. Magyarország és Kárpátalja megjelenése orosz hírportálok alapján

4.1. Hogyan jelenik meg Magyarország a vizsgált hírportálokon?

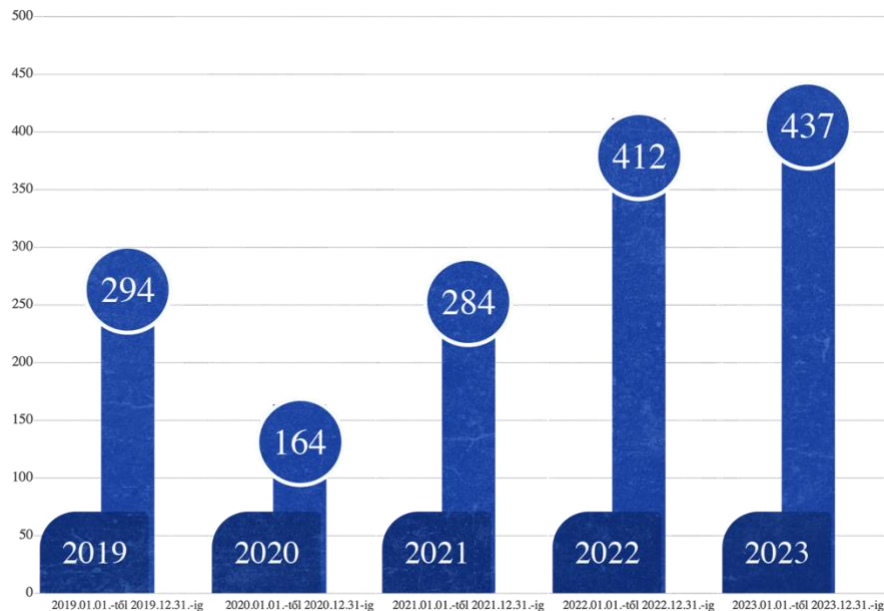
Az általam közvetlenül vizsgált időtartamot kibővítve, már az ukrán válság kezdeti időpontjától kezdve, pontosabban 2014-től kezdve a vizsgált hírportálok esetében is látható, hogy Oroszország saját érdekeinek megfelelően nemzetközi célcsoportok irányába történő kognitív dimenzióban megvalósuló befolyásszerzési tevékenysége kapcsán Magyarországgal kapcsolatos tartalmak megjelenítésére már a háborút megelőzően is jelentős figyelem irányult. Ez főképp annak volt köszönhető, hogy ebben az időszakban a magyar kormány bizonyos nézeteit és szakpolitikai intézkedéseit, mint például az Európai Unióval és az USA politikájával szemben megfogalmazott kritikát, a bevándorlásellenességet, LMBTQ-ellenességet és a keresztény állameszmeiségre való hivatkozást¹¹² mind rokonították az orosz kormánynak a dolgozatomban a korábban részletezett orosz nemzeti valóságértelmezésekkel. Mindezt összekapcsolták az ukrán válságtól kezdődően Magyarországnak a kárpátaljai magyar kisebbség helyzetének javítása érdekében folytatott Ukrajnával kapcsolatos politikájával, amelyet úgy mutattak be, mintha Ukrajna euro-, és transzatlanti integrációjának akadályozása lenne, és így az orosz–ukrán válság előre haladtával párhuzamosan a két ország fokozatosan egyre romló viszonyaként ábrázolták az orosz propagandában.

Ugyanakkor az is jól látható, ahogy azt a 3. ábra is szemlélteti, hogy például a vizsgált orosz hírportálok lényegesen többet foglalkoznak Magyarországgal a háború kitörését követően. Az elmúlt években a Sputnik keresőfelülete alapján megállapítható, hogy a „Hungary”, vagyis „Magyarország” kulcsszóra a hírportál kereső felületén szüretlenül (vagyis például Magyarországot csak említés szintjén, vagy munkámmal kapcsolatosan tárgyaltanul foglalkozó) cikkekkel a háborús eszkalációt követően évente több mint másfélszer annyi cikk keletkezett Magyarországgal kapcsolatban. Hasonló kimutatást az adott hírportálok keresőfelületének hiányosságai miatt az RT-vel kapcsolatban nem készíthettem, mert az RT-n időrend szerint nem lehet keresni, csak a keresőszóra adott időrendben az első kétszáz találat

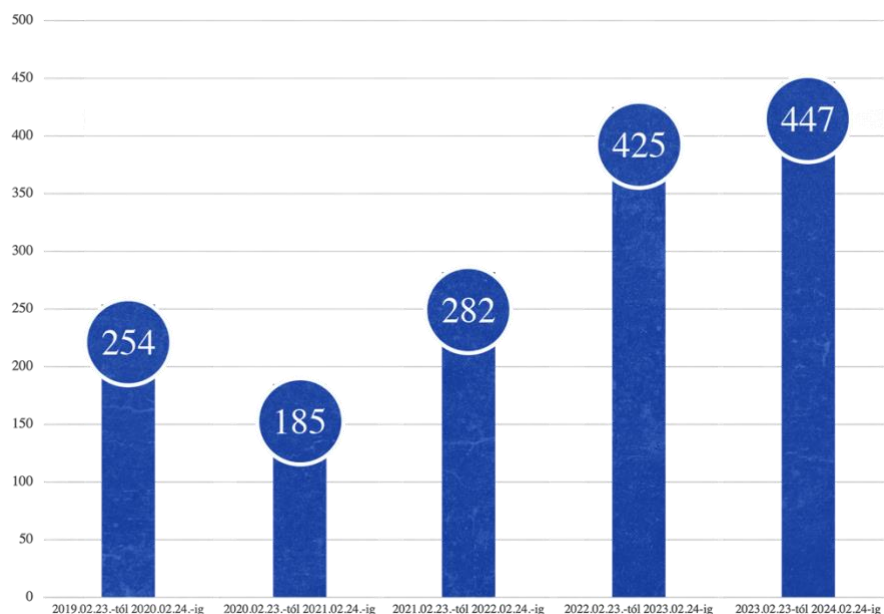
¹¹¹Fridrichová, Kateřina: *Mugged by reality: Russia's strategic narratives and the war in Ukraine*. Defense & Security Analysis, XXXIX. évf. 2023/3., 281-295. (A szerző fordítása.)

¹¹²Sputnik: 'Colonial Approach': *Orban Slams Dutch Criticism of Bill Banning Homosexuality 'Promotion' to Minors*. Sputnik. 02.07.2021. <https://sputnikglobe.com/20210702/colonial-approach-orban-slams-eu-criticism-of-bill-banning-promotion-of-homosexuality-to-minors-1083291575.html>

jelenik meg, ami a tárgyalt keresőszónál például dolgozatom írásának pillanatában már 2023. október 4-én ki is merül. Ezen folyamat évek szerint, de az eskaláció időpontjával kiigazítva még inkább hangsúlyosan jelenik meg, ahogy azt az 4. ábra is mutatja.

3. ábra A Sputnik keresőfelülete alapján a „Hungary”, vagyis „Magyarország” kulcsszóra a hírportál kereső felületén szüretlenül megjelenő cikkek száma évenkénti bontásban (Forrás: Az általam felépített szövegtörzs alapján saját és Kircsi Tamás szerkesztése)

4. ábra A Sputnik keresőfelülete alapján a „Hungary”, vagyis „Magyarország” kulcsszóra a hírportál kereső felületén szüretlenül megjelenő cikkek száma évenkénti, de az eskaláció időpontjával kiigazított bontásban (Forrás: Az általam felépített szövegtörzs alapján saját és Kircsi Tamás szerkesztése)

Ez főképp annak tudható be, hogy a magyar kormány elsősorban deklaráltan kárpátaljai magyar kisebbségek védelme érdekében végzett folytatólagos tevékenysége az orosz propagandában összekapcsolódott az eszkalációt követő orosz törekvésekkel. Emellett a magyar kormánynak az euro-, és transzatlanti integráción belüli, esetenként külön utas Oroszország-politikája (az ukrajnai orosz agresszió elítélése, de Magyarország számára létfontosságúnak tartott egyes kapcsolatok fenntartása, mint például az energetikai együttműködés területén) és a háborúval kapcsolatosan szintúgy eltérő nézetei (békepártiság), is megjelentek.

Hiszen orosz részről a konfliktusban az ellenérdekelt felet támogató nemzetközi szereplők szerepvállalásának növekedésével talán a korábbiakhoz képest is jelentősebb célként jelenik meg a saját tevékenységnek igazolása mind a külvilág, mind az orosz társadalom irányában. Ehhez elengedhetetlen a nemzetközi célcsoportok irányába történő befolyásolási tevékenységek fokozása, illetve a megfelelő befolyásolási célzatú üzeneteknek, mint ebben az esetben a Magyarországgal kapcsolatos tartalmaknak az orosz érdekeknek megfelelő értelmezése és célba juttatása.

A háború kitörését követően, ahogy azt a 5. ábra a főcímekkel szemlélteti, a fentiekben foglaltak alapján Oroszország szempontjából előnyösen kiaknázható magyarországi nyilatkozatok rendszeresen szerepeltek az általam vizsgált hírportálokon a Magyarországgal kapcsolatos, illetve Magyarországra vonatkozó tartalmak között.

2024.03.05.	WESTERN HEGEMONY IS OVER – EU STATE'S LEADER	A NYUGATI HEGEMÓNIA VÉGE – UNIÓS ÁLLAMI VEZETŐ
2024.02.11.	UKRAINE SHOULD BE A 'BUFFER ZONE' – EU STATE'S PM	UKRAJNÁNAK "ÜTRŐZŐZÓNÁNAK" KELLENE LENNIE – UNIÓS ÁLLAM MINISZTERELNÖKE
2023.05.23.	ORBAN: UKRAINE HAS 'NO CHANCE' OF BEATING RUSSIA	ORBÁN: UKRAJNÁNAK "SEMMI ESÉLYE" OROSZORSZÁG LEGYŐZÉSÉRE
2023.11.27.	'RUSSIA WILL NOT LOSE' – EU MEMBER STATE	"OROSZORSZÁG NEM FOG VESZÍTENI" – EU-TAGÁLLAM
2023.04.14.	UKRAINE A 'NON-EXISTENT COUNTRY' FINANCIALLY – ORBAN	UKRAJNA PÉNZÜGYILEG EGY "NEM LÉTEZŐ ORSZÁG" – ORBÁN

5. ábra Szemlézett cikkek eredeti angol nyelvű és magyarra fordított címei az általam vizsgált hírportálokról, amelyek Oroszország szempontjából előnyösen kiaknázható magyarországi nyilatkozatokat jelenítettek meg
(Forrás: Az általam felépített szövegtörzsek alapján saját és Kircsi Tamás szerkesztése)

Emellett például jól látható volt a hírportálok cikkeinek címeiből is (lásd. 6. ábra), hogy a háború kitörését követően Magyarország 2014 óta lényegében változatlan és következetes érvényesülő Ukrajna-politikájának eseti megnyilvánulásait az euro-, és transzatlanti együttműködés háborús vagy „szankciós kifáradásának” egyik jeleként mutatták be. Vagyis az ezzel kapcsolatos történéseket az Ukrajna iránti nyugati elköteleződés, és az euro-, és transzatlanti együttműködés általános gyengüléseként mutatták be, mint ezen jelenség első közötti megnyilvánulását.

2023.05.23.	TIDE TURNING? EU FAILS TO AGREE ON FRESH MILITARY AID TO KIEV	A FORDULAT? AZ EU NEM TUDOTT MEGÁLLAPODNI A KIJEVNEK NYÚJTANDÓ ÚJABB KATONAI TÁMOGATÁSRÓL
2022.11.12.	WHY IS EU INCREASINGLY STRUGGLING TO COBBLE TOGETHER AID TO UKRAINE?	MIÉRT KÜZD EGYRE NEHEZEbben AZ EU AZ UKRAJNÁNAK NYÚJTOTT SEGÉLYEK ÖSSZEKAPARÁSÁVAL?
2022.11.11.	WE HAVE HAD ENOUGH: WHY WESTERN LEADERS, POPULATIONS CALL FOR HALTING MONEY FLOW TO UKRAINE	ELEGÜNK VAN: MIÉRT KÖVETELIK A NYUGATI VEZETŐK ÉS A LAKOSSÁGOK IS AZ UKRAJNÁBA IRÁNYULÓ PÉNZÁRAMLÁS LEÁLLÍTÁSÁT?
2022.03.29.	SPLIT ALLIANCE: NATO STATES REPORTEDLY CAN'T AGREE ON APPROACH TOWARDS PUTIN, ENDING UKRAINE CRISIS	MEGOSZTOTT SZÖVETSÉG: NATO-ÁLLAMOK A JELENTÉSEK SZERINT NEM TUDNAK MEGEGYEZNI A PUTINHOZ VALÓ HOZZÁÁLLÁSRÓL, AZ UKRAJNAI VÁLSÁG BEFEJEZÉSÉRŐL

6. ábra Szemlézett cikkek eredeti angol nyelvű és magyarra fordított címei az általam vizsgált hírportálokról, amelyek Magyarország Ukrajna-politikájának eseti megnyilvánulásait az euro-, és transzatlanti együttműködés kifáradásának egyik jeleként mutatták be (Forrás: Az általam felépített szövegtörzsek alapján saját és Kircsi Tamás szerkesztése)

Ez legszembeütőbben talán a 6. ábrán is feltüntetett Spuntik hírportál *Tide Turning? EU Fails to Agree on Fresh Military Aid to Kiev* (*A fordulat? Az EU nem tudott megállapodni a Kijevnek nyújtandó újabb katonai támogatásról*) címmel 2023. május 23-i cikkében jelenik meg. (A továbbiakban mindegyik szemlézett cikk címe, illetve a belőlük vett idézetek esetében is az eredetileg angol nyelvű tartalmak magyar nyelvű fordítása a dolgozat szerzőjétől származik.) A cikkben az Ukrajnának nyújtandó újabb katonai segély kapcsán az Európai Unió védelmi miniszterei közt folytatott tárgyalások eredménytelenségének magyarázataként az jelenik meg, hogy „Atlanti-óceán túloldalán Washington szövetségesei egyre inkább vonakodnak attól, hogy még több pénzt dobjanak az Oroszországgal vívott reménytelen helyettesítő háborúba.” Az is szerepel, hogy „A keddi hírek azt jelezhetik, hogy az ukrán válsággal kapcsolatban egyre nagyobb a megosztottság az EU-n belül, miközben a közvélemény és a gazdaság egyre nagyobb nyomást gyakorol a NATO és Oroszország közötti...proxy-konfliktus befejezésére.” Az újabb segély megszavazásával kapcsolatban a magyar elutasítást a

cikk megjegyzezi, azonban a magyar vétó egyedüliségének eshetősége már nem jelenik meg a tartalmak között, mivel természetesen nem tudható, mi történt a zárt tárgyaláson.¹¹³

Az Ukrajna felé irányuló nyugati elköteleződésről és, az euro-, és transzatlanti együttműködés gyengüléséről szóló orosz narratívában a nyugati szövetségesek között esetenként mutatkozó véleménykülönbségek általánosításaként szolgált továbbá az is, ahogy például a 7. ábrán is látszik, hogy az RT cikkeinek címei rendszeresen Magyarországra (vagy esetileg más tagállamok esetében is)¹¹⁴, annak Ukrajna-politikájának vonatkozásában csak mint EU-s vagy NATO-s tagállamként utalnak.

2023.11.10.	UKRAINE NOT READY TO JOIN EU - MEMBER STATE	UKRAJNA NEM ÁLL KÉSZEN AZ EU-HOZ VALÓ CSATLAKOZÁSRA - ÁLLÍTTJA EGY TAGÁLLAM
2023.10.14.	EU MEMBER SETS CONDITIONS FOR UKRAINIAN ACCESSION TALKS	AZ EU TAGÁLLAMA FELTÉTELEKET SZAB AZ UKRAJN CSATLAKOZÁSI TÁRGYALÁSOKHOZ
2023.10.03.	EU STATE WARNS OF 'DIFFICULT' RELATIONS WITH UKRAINE	AZ UNIÓ TAGÁLLAMA "NEHÉZ" KAPCSOLATOKRA FIGYELMEZTET UKRAJNÁVAL
2023.05.17.	EU COUNTRY ISSUES ULTIMATUM FOR FUTURE AID TO UKRAINE	EGY UNIÓS ORSZÁG ULTIMÁTUMOT AD KI UKRAJNÁNAK NYÚJTANDÓ JÖVŐBELI SEGÉLYEKRE VONATKOZÓAN
2023.04.04.	NATO MEMBER BLASTS UKRAINE INVITATION	A NATO TAGJA KIFOGÁSOLJA UKRAJNA MEGHÍVÁSÁT

7. ábra Szemlézett cikkek eredeti angol nyelvű és magyarra fordított címei az általam vizsgált hírportálokról, amelyek Magyarországra, annak Ukrajna-politikájának megnyilvánulásai vonatkozásában, csak mint EU-s vagy NATO-s tagállamként utalnak (Forrás: Az általam felépített szövegtörzsek alapján saját és Kircsi Tamás szerkesztése)

A magyar álláspontot 2014 óta lényegében egységesnek mutatták be a válsággal, majd a háborúval kapcsolatban, így a szembenálló felekkel, vagyis Ukrajnával és Oroszországgal kapcsolatosan, hiszen magyarországi tartalmakból többségében az orosz álláspontot alátámasztó média híreket emeltek ki.¹¹⁵ Ezek viszont, ahogy fentebb kifejttem, fontos eszközként szolgáltak Oroszországnak a háborúval kapcsolatosan folytatott kognitív

¹¹³ Sputnik: *Tide Turning? EU Fails to Agree on Fresh Military Aid to Kiev*. Sputnik. 23.05.2023.

<https://sputnikglobe.com/20230523/tide-turning-eu-fails-to-agree-on-fresh-military-aid-to-kyiv-1110542196.html>

¹¹⁴ RT: *EU state moves to abolish social payments to Ukrainians*. 05.10.2023. <https://www.rt.com/russia/584077-poland-ukrainian-refugee-assistance/>

¹¹⁵ Sputnik: *NATO Expansion Serves US Interests, Damages Eurasian Civilization - Hungarian Politician*. 26.07.2023. <https://sputnikglobe.com/20230726/nato-expansion-serves-us-interests-damages-eurasian-civilization---hungarian-politician-1112150184.html>

dimenzióban megvalósuló információs műveleti tevékenységéhez mind a nemzetközi, mind az orosz belpolitikai térben.

Magyarországot az orosz hírportálok következetesen nem ellenséges, de nem is baráti, hanem semleges országgént jelenítették meg, amely saját érdekeinek függvényében egyik fél oldalán sem vesz részt a konfliktusban. Ezzel kapcsolatosan mindkét hírportál visszatérően jelenített meg tartalmakat, ilyen volt például a Sputnik-on 2022. március 29-én megjelenő cikk, amely velősen fogalmaz ennek kapcsán: *„Kivéve Magyarországot, amely megpróbál semleges maradni a folyamatban lévő konfliktusban és megvédi saját érdekeit.”*¹¹⁶ Ezzel foglalkozik bővebben kifejtve az RT-n 2022. március 22-én megjelenő cikk is, amelyben a hírportál a következőképpen fogalmaz: *„Ugyan a magyar kormány elítélte Moszkva Ukrajna elleni támadását és támogatott bizonyos szankciókat, következetesen kiállt amellett, hogy kimaradjon a konfliktusból, és nem csatlakozott más országokhoz, amelyek fegyvereket küldtek Ukrajnába.”*¹¹⁷, vagy ugyanúgy az RT-n 2023.05.17-én megjelenő cikk: *„Magyarország semleges álláspontot képvisel az Oroszország és Ukrajna között zajló ellenségeskedésekkel kapcsolatban, és nem hajlandó katonai segítséget nyújtani Kijevnek, sőt, még ehhez az ország területéről való áthaladását sem engedélyezi. Az ország emellett folyamatosan ellenezte eddig az EU Oroszország-ellenes szankcióit, különösen azokat, amelyek Magyarország saját gazdaságát érintették volna, beleértve a hagyományos és atomenergetikai ágazatot is.”*¹¹⁸

Így tehát nem meglepő, hogy Magyarországgal (pontosabban fogalmazva a magyar kormánnyal) kapcsolatban a két hírportál a vizsgált időszakban, illetve azt kibővítve lényegében nem jelenített meg semmilyen negatív tartalmat. Ez például a különösen érzékeny magyar politikai döntések esetében is tapasztalható volt, például, hogy 2024. február 26-án Svédország NATO-tagságát ratifikálta a magyar parlament. A ratifikáció időpontja előtti időszokról, a magyar ellenérzésekről mindegyik hírportál jelenített meg tartalmakat, azonban a ratifikáció tényéről a Sputnik-on sem „Hungary” vagyis „Magyarország”, sem pedig „Sweden, vagyis „Svédország” keresőszóval történő kereséssel nem található cikk. Míg az RT-n a ratifikációról is csak egyetlen cikk jelenik meg, amelyben a Magyarországgal kapcsolatosan, pontosabban az Országgyűlés döntése vonatkozásában semmilyen kritika nem jelenik meg, az esetleges következményeket kihangsúlyozva a ratifikáció felelősségét Svédországra helyezi a

¹¹⁶ Sputnik: *Split Alliance: NATO States Reportedly Can't Agree on Approach Towards Putin, Ending Ukraine Crisis*. Spuntik. 29.03.2022. <https://sputnikglobe.com/20220329/split-alliance-nato-states-reportedly-cant-agree-on-approach-towards-putin-ending-ukraine-crisis-1094298988.html>

¹¹⁷ RT: *Ukraine accuses Hungary of having designs on its land*. RT. 22.03.2022. <https://www.rt.com/russia/552496-ukraine-hungary-russia-criticism/>

¹¹⁸ RT: *EU country issues ultimatum for future aid to Ukraine*. RT. 17.05.2023. <https://www.rt.com/news/576457-hungary-ukraine-eu-aid/>

hírporthál.¹¹⁹ Míg ezt követően pár nappal március 1-jén megjelenő cikkében az RT a magyar ratifikációnak a megvalósulását a Magyarországnak járó uniós források egy részének a feloldásával kötötte össze, kitérve arra „*a kiszivárgott javaslatra, amelyben uniós tisztviselők Magyarország gazdaságának a szabotálására tettek javaslatot, ha Orbán továbbra is szembe szállna velük.*” Vagyis Svédország NATO-csatlakozásának magyar ratifikációját az Európai Unió zsarolásának eredményeként mutatta be.¹²⁰

A két vizsgált hírporthálon közölt cikkek címeiből is látható (8. ábra), hogy Magyarországnak az Unióhoz való viszonya korábban is rendszeresen szereplő, félrevezető információkat is tartalmazó témaként jelent meg, vagyis a vizsgált orosz hírporthálok ebben az esetben is a magyar sajtóban közölt valóságértelmezést, és az abból képzett kisebb eltéréseket mutató témákat vették át saját céljaiknak (az Unió bomlasztása) megfelelően. Azt sugalmazták, hogy a Magyarországra irányuló európai uniós kifizetések felfüggesztése mögött nem a Magyarországgal szemben megállapított jogállamisági problémák állnak, hanem azok az Ukrajnának nyújtandó támogatások magyar ellenzésének megszüntetése érdekében végrehajtott nyomásgyakorlásként értelmezhetők.

2024.01.31.	HUNGARY BEING 'PUNISHED FOR BEING RIGHT' AS EU EYES 'SABOTAGE' OVER BLOCKED UKRAINE AID	MAGYARORSZÁGOT "BÜNTETIK AZÉRT, MERT IGAZA VAN", MIVEL AZ EU "SZABOTÁZST" SEJT A BLOKKOLT UKRAJNAI SEGÉLYEK MIATT
2024.01.29.	PLOT TO SABOTAGE HUNGARY FOR OPPOSING UKRAINE FUNDING PROVES EU IS NON-DEMOCRATIC - ANALYST	MAGYARORSZÁG SZABOTÁLÁSSAL GYANÚSÍTÁSA AZ UKRAJNAI FINANSZÍROZÁS ELLENZÉSE MIATT BIZONYÍTJA, HOGY AZ EU NEM DEMOKRATIKUS - ELEMZŐ
2023.12.18.	EU MAY STRIP HUNGARY OF VOTING RIGHTS IN BID TO FORCE UKRAINE FUNDS	AZ EU MEGFOSZTHATJA MAGYARORSZÁGOT SZAVAZATI JOGÁTÓL AZ UKRAJNAI PÉNZÜGYI FORRÁSOK KIKÉNYSZERÍTÉSE ÉRDEKÉBEN
2022.12.23.	EU'S \$23 BILLION FOR HUNGARY HELD BACK AFTER BRUSSELS NODS \$18 BILLION UKRAINE PACKAGE	BRÜSSZEL 18 MILLIÁRD DOLLÁROS UKRAJNA SZÁMÁRA JÓVÁHAGYOTT CSOMAGJA UTÁN AZ EU 23 MILLIÁRD DOLLÁROS MAGYARORSZÁGI TÁMOGATÁSA ELMARADT

8. ábra Szemlézett cikkek eredeti angol nyelvű és magyarra fordított címei az általam vizsgált hírporthálokról, amelyek Magyarországra irányuló európai uniós kifizetések felfüggesztése és az Ukrajnának nyújtandó támogatások magyar ellenzése között párhuzamot vontak. Forrás: Az általam felépített szövegtörzsek alapján saját és Kircsi Tamás szerkesztése)

¹¹⁹ RT: Hungary approves Sweden's NATO membership bid. RT. 26.02.2024. <https://www.rt.com/news/593210-hungary-sweden-nato-membership/>

¹²⁰ RT: EU member gets more frozen funds released. RT. 01.03.2024. <https://www.rt.com/news/593567-eu-hungary-frozen-funds/>

4.2. Hogyan jelenik meg Kárpátalja a vizsgált hírportálokon?

Kárpátaljával kapcsolatosan a 2014 előtti időszakban a vizsgált két hírportál esetében csak egyetlen cikk jelent meg 2005-ben a Sputnik-on, ami a kárpátaljai illetőségű keleti katolikus és ortodox egyházak történelmi múltra visszavezethető, ismét kiújult szembesítéséről számolt be.¹²¹

Viszont 2014-től kezdődően, az ukrajnai válság kirobbanásával az eseménysorozat helyi eseményeivel kapcsolatosan már rendszeresebb időközönként közölt kárpátaljai vonatkozású tartalmakat a két hírportál. Az itt elsőként megjelenő témák közül a tágabban vizsgált időszakban (2014-2024) több is rendszeresen szerepelt a későbbiekben, mint az Ukrajna által elnyomott magyar és más helyi kisebbség helyzete és Ukrajna területi integritása megkérdőjelezésének vonatkozásában Kárpátalja területi hovatartozásának kérdése.

Ezekben főképp magyar kormányzati szereplők által közöltek átvéve (esetleg átértelmezve) jelenik meg elsőként a kárpátaljai magyar kisebbség is. Ennek alapja lehet, hogy az ukrajnai válság korai időszakában meghatározó jelenségek következtében a magyar kisebbség helyzete a tárgyalt időszakban különösen súlyossá vált. Ilyen volt egyrésről a kelet-ukrajnai harci események, illetve azok kárpátaljai következményei is, mint a magyar kisebbség etnikai arányon felüli mértékű sorozása az ukrán hadseregbe.¹²² Illetve másrésről a félkatonai jelleggel rendelkező szélsőjobboldali ukrán Jobb Szektor nevű politikai mozgalom kárpátaljai tevékenysége, vagyis amikor a helyi, vagyis magyar, román és ruszin kisebbségek „*jogaik és értékeik, valamint kulturális és történelmi örökségük védelme érdekében*”¹²³ Ukrajna területi integritása megőrzése mellett Kárpátalja esetleges autonómiájának kérdéséről Munkácson tartottak egyeztetést. Ezt követően válaszul a Jobb Szektor fegyveres csoportjai a térségbe érkeztek: „*A Jobboldali Szektor nem tudta legyőzni a függetlenség támogatóit Donbasszban, ezért most Kárpátaljára jöttek, mert úgy gondolják, hogy könnyű prédára találnak itt.*”¹²⁴

Ugyanakkor az Ukrajna által elnyomott magyar és más helyi kisebbségek helyzete és Kárpátalja területi hovatartozása témájának szerepeltetése véleményem szerint egyrésről az ukrajnai orosz kisebbség helyzetére épülve azok támogatásaképp szolgált. Gondoljunk csak a következő megjelent tartalmakra: „*Bár könnyű átsiklani a Kárpátalja erdeinek mélyén rejtőző*

¹²¹ Alexei Makarkin: *Ukraine: Conflict between Orthodoxy and Greek Catholicism*. Sputnik. 30.06.2005. <https://sputnikglobe.com/20050630/40819891.html>

¹²² Sputnik: *One for All, All for One: Hungarians Want to Protect Their Kin in Ukraine*. 04.02.2015. <https://sputnikglobe.com/20150204/1017767818.html>

¹²³ RT: *West Ukraine minorities launch Transcarpathia Assembly*. RT. 10.04.2015. <https://www.rt.com/news/248781-ukraine-transcarpathia-minorities-autonomy/>

¹²⁴ Sputnik: *Descending Into Chaos: Ukrainian Neo-Nazi Groups Go on a Rampage*. Sputnik. 14.07.2015. <https://sputnikglobe.com/20150714/1024623897.html>

*Jobboldali Szektor fegyveres harcosai felett, különösen azután, hogy Porosenko elnök utasítást adott a fegyveres erőknél, hogy fegyverezzék le őket és minden más illegális fegyveres csoportot az országban, továbbra is kérdéses, hogy egy egész helyi etnikai csoport, amely a nemzetközi közösségtől az önrendelkezési joguk elismerését követeli, hogyan kerülhetett el az amerikai tisztviselő figyelmét.”*¹²⁵

Ezen idézetből a Jobb Szektor kárpátaljai tevékenységének sajátosságai is láthatóak, vagyis hogy a dolgozatomban már tárgyalt, Ukrajnával kapcsolatos orosz fősodorbeli valóságértelmezéshez illeszkedve az eseményeket az orosz kisebbség helyzetével kapcsolatos üzenetek megtámogatása és az ukrán szélsőjobboldali csoportok által jelentett fenyegetés hangsúlyozása mellett párhuzamosan az ukrán kormány belső szuverenitása megkérdőjelezésére használták fel. Hiszen a Jobb Szektor kárpátaljai tevékenysége kapcsán született cikkekben elsősorban az ukrán kormány tehetetlenségét hangsúlyozták a szélsőjobboldali szervezet véleményem szerint alkotmányellenes tevékenységével kapcsolatban, mint például az RT előbb idézett cikkében: *"Nemrégiben odáig ment [a Jobb Szektor akkori vezetője, Dmitry Yarosh], hogy a jelenlegi ukrán kormányt árulóknak nevezte, és ebben a hónapban több ezer fős felvonulásra hívta össze támogatóit Kijev szívében, ahol lemondásra szólította fel a jelenlegi hatalmat. A Jobb Szektor vezetője szerint a tüntetés az ukrán forradalom új szakaszát jelzi... A Jobb Szektor nacionalista mozgalom megkezdte az úgynevezett forradalmi bizottságok létrehozását, amelyek feladata az egész ukrán kormány elleni bizalmatlansági népszavazás megrendezése egész Ukrajnában."*¹²⁶ Ezen törekvés egy már korábban is idézett Sputnik-cikkben még érzékelhetőbben jelenik meg: „[Az ukrán] kormány ultranacionalista csoportokat használ az ország keleti részén. Valójában a nacionalisták kulcsszerepet játszottak eddig a konfliktusban, azonban a kormány soha nem rendelkezett teljes ellenőrzéssel ezen csoportok felett, amelyek jelentős mértékű autonómiával rendelkeztek. Most úgy tűnik, Kijev lábán lőtte magát azzal, hogy támogatta a Jobb Szektort, az Azovot és más, Donbasszban harcoló radikális csoportot. A nacionalisták végül rengeteg fegyverhez és harctéri tapasztalathoz jutottak, és most erős, független szervezetekké váltak, amelyek akár Porosenko kihívói is lehetnek, különösen annak fényében, hogy a kormány jelenleg mennyire gyenge - érvelt Galeotti.”¹²⁷

¹²⁵ RT: *Power thinking: Autonomy-seeking ethnic group, Right Sector movement in Ukraine conjured up by RT?* RT. 29.07.2015. <https://www.rt.com/op-ed/311024-rt-imagined-rusyns-nationalists-pyatt/>

¹²⁶ Uo.

¹²⁷ Sputnik: *Descending Into Chaos: Ukrainian Neo-Nazi Groups Go on a Rampage.* Sputnik. 14.07.2015. <https://sputnikglobe.com/20150714/1024623897.html>

A kommunikáció a kárpátaljai (és egyéb ukrainai) kisebbségek anyaországai Ukrajnával kapcsolatos kormány-, és államközi kapcsolatainak negatív irányú befolyásolására irányult. Ez jelent meg például a Sputnik egyik cikkében: *„Ukrajna nyugati részén számos etnikai kisebbség él, köztük magyarok, románok és ruszinok, akik mindannyian a jobboldali ukrán csoport célpontjai lehetnek – mondta a lengyel politikus. Ezért fontos, hogy Lengyelország is kövesse Magyarország és Szlovákia példáját, amelyek már megkezdtek a határőrizeti intézkedések fokozását az ukrán határ közelében, mivel a Jobb Szektor tevékenysége és ideológiája rendkívül veszélyes - zárta Zapalowski.”*¹²⁸ Ezen téma a későbbiekben a válság későbbi időszakában is jelentős szerepet kapott a két vizsgált hírportál esetében a 2017-es ukrán nyelvtörvény kapcsán; minden esetben az idővel fokozatosan romló magyar–ukrán viszony megromlásának kiinduló pontjaként a kárpátaljai magyar kisebbségek helyzetét jelenítették meg. Viszont a háború kitörését követően ezen magyarázat kissé háttérbe szorult, hiszen még inkább előtérbe került az orosz–ukrán háború vonatkozásában gyakran különutas politikájának témája, különösen általánosítható példaként kiemelése a nyugati szövetségesek egységének hiányára. Ezen különutas magyarázatok között pedig általánosabban inkább Magyarország „semlegessége” jelent meg, csak Magyarország álláspontjával részletesebben foglalkozó cikkek esetében tűnt fel a magyarázatok között a kárpátaljai magyar kisebbség helyzete.

Ukrajna területi integritása megkérdőjelezésének vonatkozásában Kárpátalja területi hovatartozásának témája a korábban már vizsgált korai időszaktól eltekintve az ukrán válság eseményeiről való cikkekben csak alkalmanként tűnt fel a teljes vizsgált időszakban.

A témával ezen megvizsgált cikkek közül a válság kezdeti éveitől a 2017. november 15-ei RT-n publikált cikk foglalkozott leginkább, amely az ukrán nyelvtörvény elfogadásának ideje körül jelent meg. Ebben több ukrán szélsőjobboldaliak által elkövetett kárpátaljai cselekményről is beszámoltak, például, hogy november 11-én a helyi illetőségű félkatonai ukrán szélsőjobboldali csoport, a Karpatszka Szics Ungváron demonstrációt szervezett „Nemet a magyar felsőbbrendűsége” jelszóval, majd eltorlaszolták a helyi magyar konzulátus bejáratát. Továbbá a cikk szerint november 12-én az ukrán szélsőjobboldali párt, a Szvodoba aktivistái a kárpátaljai Beregszászon tartott gyűlésükön, amely során a térségben általuk feltételezett magyar befolyás, illetve az ellene fellépni képtelen ukrán hatóságok ellen tiltakoztak, eltávolították a városházáról a magyar zászlót és megpróbálták felgyújtani azt. Illetve megjelent még a cikkben egy 2017. júliusi nyilatkozat is a Szvodoba ifjúsági tagozatának (C14) vezetőjétől is, ami szerint *„A magyar befolyás megbénította Ukrajnát. Karasz szerint a*

¹²⁸ Uo.

magyarok pénzt zúdítanak a földjeinkre. Árulókat toboroznak. Megvetik a lábukat. A magyar földalatti felfegyverzett egységei már aktívak a területünkön. Évente kétszer edzenek a magyar hadsereggel. Az SZBU (Ukrán Biztonsági Szolgálat) tehetetlen. Csak a nacionalisták és a terrorellenes művelet résztvevői törődnek ezzel. De mi nem adjuk át a földjeinket.” Az ukrán szélsőjobboldal helyi tevékenységének részletezése mellett pedig az „érem másik oldalaként” a magyar szélsőjobboldal is megjelent a cikk tartalmi között, hogy például „a határ túloldalán a magyar nacionalisták azt követelik, hogy Kárpátalja kerüljön vissza Magyarországhoz... A magyar nacionalista párt, a Jobbik október közepén Budapesten demonstrációt tartott, amelyen Kárpátalja „önrendelkezését” követelték. Az ukrán nagykövet szerint a mintegy száz tüntető az ukrainai nemzeti kisebbségek szabadságát követelte, és elítélte az ukrán hatóságokat, akiket azzal vádoltak, hogy túsul ejtették Ukrajnát és vele együtt magyar testvéreiket is.” (Jól látható hogy az RT tárgyalt cikkében félrevezetően a deklaráltan Kárpátalja önrendelkezése érdekében tartott demonstrációt Kárpátalja Magyarországhoz való visszacsatolásának követelésével azonosítja.)¹²⁹

Ezen fentebb részletezett események kapcsán megjelenített tartalmakból is jól látható, hogy a két ország szélsőjobboldali csoportjai Kárpátaljával kapcsolatos tevékenységének és a két ország elmérgesedett viszonyának bemutatása mellett a fentebb szemlézett 2015-ös cikkekben megfogalmazottakkal egybevágóan a vizsgált orosz hírportál az ukrán kormányzat működésképtelenségének hangsúlyozására törekedett.

A későbbiekben Kárpátalja területi hovatartozásának a témája leginkább európai uniós országok főképp szélsőjobboldali szereplői által elmondottakat átvéve jelent meg. Mint például az RT 2022. szeptember 17-ei cikke: „Az uniós (román) állam volt vezető diplomatája felszólítja Kijevet, hogy engedje át területének egy részét a szomszédos államoknak. A modern Ukrajna határai "természetellenesek", és Kijevnek át kellene engednie területének egy részét a szomszédos államoknak, amelyekhez ezek a területek jogosan tartoznak – véli Andrei Marga, Románia volt külügyminisztere...Ukrajna természetellenes határok között létezik. Kárpátalját át kellene engednie Magyarországnak, Galíciát Lengyelországnak, Bukovinát Romániának, Donbasszt és a Krímet pedig Oroszországnak. Ezek más országok területei”.¹³⁰ Ezen tartalmak azonban véleményem szerint nem ezen területek újraelosztása gondolatának elősegítése érdekében jelentek meg, hanem sokkalta inkább az Európai Unió álláspontját, vagyis

¹²⁹ RT: *Ukrainian nationalists tear down, try to burn Hungarian flag (VIDEO)*. RT. 15.11.2017.

<https://www.rt.com/news/409884-ukraine-hungary-flag-nationalists/>

¹³⁰ RT: *Romanian ex-FM calls for Ukraine to be broken up*. RT. 2022.09.17. 2022.09.17.

<https://www.rt.com/news/563016-romania-ukraine-unnatural-territory/>

Oroszország területszerző háborújának elítélését igyekeznek hitelteleníteni azzal, hogy az Európai Unió tagállamait úgy mutatják be, hogy azoknak Oroszországhoz hasonlóan szintúgy terület visszaszerzésre irányuló törekvései vannak Ukrajna vonatkozásában. Ezt legszembetűnőbb módon az általam vizsgált cikkek esetében a Sputnik 2024. február 6-án megjelent cikke és az abba beágyazott szintúgy Sputnik-os Twitter bejegyzés szemlélteti: *„Amióta Oroszország elindította különleges katonai műveletét, az Európai Unió tisztviselői gyakran hangoztatták véleményüket azzal kapcsolatban, hogy a mai ukrán területek egy része történelmileg más uniós országokhoz tartozik. Ilyen például Kelet-Galícia, Kárpátalja, Besszarábia vagy Észak-Bukovina... Vajon ki akar megszerezni egy darabot az ukrán tortából a növekvő területi viszályok közepette?...Toroczkai László, a magyarországi Mi Hazánk Mozgalom nevű párt vezetője azt mondta, hogy a Mi Hazánk igényt tart Kárpátaljára, ha Ukrajna a konfliktus után elveszíti államiságát...Claudiu Tarziu román képviselő viszont azt mondta: Addig nem leszünk igazán önállóak, amíg nem tudjuk visszailleszteni a román államot a természetes határai közé. Dél-Besszarábiának, Észak-Bukovinának, Hertsa régióknak [a Csernyivci terület déli része], Kárpátaljának...vissza kell térnie ugyanazon (román) állam határain belülre... Itt egy rövid áttekintés néhány olyan ukrán területről, amelyre az uniós tagállamok igényt tarthatnának...”* A Toroczkai és Tarziu fenti nyilatkozatát korábban, 2024. január 18-án közlő RT cikk végén pedig ezen törekvés Oroszország által történő „leleplezettségének” bemutatására is sor kerül: *„A Kijev és Moszkva közötti konfliktus kezdete óta több orosz politikus is azt állította, hogy a szomszédos országok, köztük Lengyelország, Ukrajna egyes részeinek bekebelezését tervezik.”*¹³¹

A szélsőjobboldali szereplőktől származó tartalmak megjelenítése mellett kevésbé hangsúlyosan (A két hírportál cikkei közül összesen csak kettőben.) Kárpátaljának területi hovatartozása még ukrán kormányzati szereplők nyilatkozatain keresztül jelent meg.

Mindkét cikkben a nyilatkozatokon keresztül ugyanazon ukrán valóságértelmezés jelent meg a közel sem barátiaként megjelenített magyar–ukrán viszony vonatkozásában, vagyis hogy Magyarország a két háborús féllel kapcsolatos sajátos külpolitikai működésének egyik rejtett mozgatórugója Magyarország Kárpátaljához fűződő területi érdeke. Elsőként ezen valóságértelmezés az RT 2022. március 22-ei cikkében jelent meg: *„Elmondta [Irina Verescsuk ukrán miniszterelnök-helyettes], hogy Magyarország nem támogatja az Oroszország elleni szankciókat, nem hajlandó fegyvereket szállítani Ukrajnának, "nem engedi, hogy más*

¹³¹ RT: *Seize part of Ukraine if state collapses – Hungarian MP*. RT. 18.11.2024.
<https://www.rt.com/news/591417-eu-urged-to-take-piece-of-ukraine/>

országokból származó fegyverek haladjanak át a területén. Valójában mindenre nemet mondanak. Még egy kis híja van, és Budapest hivatalos retorikája teljesen oroszbarát lesz. Mi ez? Olcsó orosz gázt akarnak? Vagy talán a mi Kárpátaljánkat akarják?”¹³² Majd május 2-án közzétett cikkében az RT-nek Alekszej Danyilov, az Ukrán Nemzetbiztonsági és Védelmi Tanács titkárának nyilatkozata jelenik meg: „Budapest előre értesült az orosz támadásról, és azt remélte, hogy Ukrajna területének egy részét magának szerezheti majd meg - állította hétfőn a kijevi kormány egyik vezető tisztségviselője, hozzátéve, hogy ennek "következményei" lesznek Magyarországra nézve. Ez a nyilatkozat azután hangzott el, hogy Orbán Viktor magyar miniszterelnök felkerült az ukrán állam ellenségeit felsoroló adatbázisba.”¹³³

6. Következtetések

A világunkban lejátszódó folyamatok eredményeképp megfigyelhettük a konfliktusok természetének változását, illetve a hadviselés átalakulását az utóbbi évtizedekben. Ezen változások közül kiváltképp hangsúlyosan jelenik meg a katonai cselekmények műveleti tereinek bővülése, vagyis a korábban műveleti tartományként értelmezett természeti területek mellett újszerűen jelentkező társadalmi terek megjelenése. Ezzel kölcsönösen összefüggve a hagyományos, kinetikus eszközök háttérbe szorulása, és a nem hagyományos nem kinetikus eszközök előtérbe helyeződése figyelhető meg, amelynek köszönhetően leginkább talán az információs műveletek szerepe értékelődött fel. Ezen műveletek kapcsán pedig a döntéshozatal főképp kognitív vonatkozásai következtében az információs környezet legjelentősebb elemeként határozhatjuk meg a dolgozatom témájaként is szolgáló kognitív dimenziót, vagyis az információs műveletek közül a kognitív dimenzióban megvalósuló információs műveleteket, vagyis magát a befolyásolást. A kognitív dimenzió elsődlegességét a szovjet örökségből merítő orosz információs műveletek elméletének és gyakorlatának vonatkozásában is megfigyelhetjük.

Az orosz-ukrán háború esetében Oroszország már a háborús küszöb alatti időszakban, mint például a Majdan-téri események, a Krím-félsziget elcsatolása és a kelet-ukrajnai polgárháború, vagy a háborús eszkalációt követően is egymást kölcsönösen kiegészítő, jelentős információs műveleteket folytatott az adaptív információs fölény kialakítása érdekében az információs műveleti tartomány kognitív dimenziójában. Ezen befolyásolási tevékenységek célcsoportjai a szakirodalom alapján azonosíthatók. Eszerint a saját és a megtámadott ország

¹³² RT: *Ukraine accuses Hungary of having designs on its land*. RT. 22.03.2022.

<https://www.rt.com/russia/552496-ukraine-hungary-russia-criticism/>

¹³³ RT: *Ukraine claims Hungary wants its territory*. RT. 02.05.2022. <https://www.rt.com/russia/554878-ukraine-hungary-danilov-warning/>

célcsoportjai mellett az ukrán válság előre haladtával egyre hangsúlyosabb szerepet kap a nemzetközi közösség közvetve vagy egyáltalán nem érintett közvéleménye és döntéshozói.

Ennek kapcsán végzett kutatásom eredményeként megállapítható, hogy az általam vizsgált két hírportál mindegyike lényegében ugyanazon valóságértelmezésekből képzett tartalmakat és üzeneteket jelenítette meg. Ezek közlésének során események saját értékelésének közvetítése is megjelent, tehát a hírportálok befogadóinak befolyásolása. Ennek megfelelően keveredtek a tényszerű információk és az érzelmekre ható, a meggyőzést szolgáló, adott esetben akár félrevezető vagy szándékosan téves tartalmak is. Mind Magyarország, mind Kárpátalja kapcsán láthatóvá vált, hogy Oroszország ezen témákkal kapcsolatos tartalmakat Oroszország saját érdekeinek megfelelően használta, hogy saját céljainak megfelelő magatartás- és cselekvésformákra készítse a nemzetközi közösség csak közvetve vagy egyáltalán nem érintett szereplőit és döntéshozóit. Ezek pontosabban így elsősorban az euro- és transzatlanti együttműködés gyengítésére és bomlasztására irányultak, másrésről ezen tartalmakat Oroszország saját ukrainai tevékenysége igazolásaképp használta fel.

Az első kutatási kérdésem, vagyis Magyarország megjelenítése esetében is látható volt, az általam közvetlenül vizsgált időtartamot kibővítve, már az ukrán válság kezdeti időpontjától kezdve, hogy Magyarországgal kapcsolatos tartalmak megjelenítésére már a háborút megelőzően is jelentős figyelem irányult. Ez főképp annak volt köszönhető, hogy ebben az időszakban a magyar kormány bizonyos nézeteit és szakpolitikai intézkedései hasonlítottak az orosz kormány nemzeti valóságértelmezéseivel. Mindezt a vizsgált hírportálok összekapcsolták az ukrán válságtól kezdődően Magyarországnak a kárpátaljai magyar kisebbség helyzetének javítása érdekében folytatott Ukrajnával kapcsolatos politikájával, amelyet úgy mutattak be, mintha Ukrajna euro-, és transzatlanti integrációjának akadályozása lenne, és így az orosz–ukrán válság előre haladtával párhuzamosan a két ország fokozatosan egyre romló viszonyaként ábrázolták az orosz propagandában. Kiderült az is, hogy a vizsgált orosz hírportálok lényegesen többet foglalkoznak Magyarországgal a háború kitörését követően, ami annak tudható be, hogy a magyar kormány elsősorban deklaráltan kárpátaljai magyar kisebbségek védelme érdekében végzett folytatólagos tevékenysége az orosz propagandában összekapcsolódott az eskalációt követő orosz törekvésekkel. Emellett a magyar kormánynak az euro-, és transzatlanti integráción belüli, esetenként különutas Oroszország-politikája (az ukrainai orosz agresszió elítélése, de Magyarország számára létfontosságúnak tartott egyes kapcsolatok fenntartása, mint például az energetikai együttműködés területén) és a háborúval kapcsolatosan szintúgy eltérő nézetei (békepártiság), is megjelentek. Hiszen orosz részről a konfliktusban az ellenérdekelt felet támogató nemzetközi szereplők szerepvállalásának növekedésével talán a korábbiakhoz

képest is jelentősebb célként jelenik meg a saját tevékenységnek igazolása mind a külvilág, mind az orosz társadalom irányában. Ehhez elengedhetetlen a nemzetközi célcsoportok irányába történő befolyásolási tevékenységek fokozása, illetve a megfelelő befolyásolási célzatú üzenetek, mint ebben az esetben a Magyarországgal kapcsolatos tartalmaknak az orosz érdekeknek megfelelő értelmezése és célba juttatása. Oroszország szempontjából előnyösen kiaknázható magyarországi nyilatkozatok rendszeresen szerepeltek a vizsgált hírportálokban a Magyarországgal kapcsolatos, illetve Magyarországra vonatkozó tartalmak között. Emellett a háború kitörését követően Magyarország 2014 óta lényegében változatlan és következetes érvényesülő Ukrajna-politikájának eseti megnyilvánulásait az euro-, és transzatlanti együttműködés kifáradásának egyik jeleként mutatták be. Vagyis az ezzel kapcsolatos történéseket Ukrajna iránti nyugati elköteleződés, és az euro-, és transzatlanti együttműködés általános gyengüléseként mutatták be, mint ezen jelenség első közötti megnyilvánulását. Az Ukrajna felé irányuló nyugati elköteleződésről és, az euro-, és transzatlanti együttműködés gyengüléséről szóló orosz narratívában a nyugati szövetségesek között esetenként mutatkozó véleménykülönbségek általánosításaként szolgált továbbá az is, ahogy rendszeresen Magyarországra, annak Ukrajna-politikájának vonatkozásában, kapcsán csak mint EU-s vagy NATO-s tagállamként utalnak. A magyar álláspontot 2014 óta lényegében egységesnek mutatták be a válsággal, majd a háborúval kapcsolatban, így a szembenálló felekkel, vagyis Ukrajnával és Oroszországgal kapcsolatosan, hiszen magyarországi tartalmakból többségében az orosz álláspontot alátámasztó média híreket emeltek ki. Magyarországot az orosz hírportálok következetesen nem ellenséges, de nem is baráti, hanem semleges országgént jelenítették meg, amely saját érdekeinek függvényében egyik fél oldalán sem vesz részt a konfliktusban. Ezzel kapcsolatosan mindkét hírportál visszatérően jelenített meg tartalmakat, ilyen Így tehát nem meglepő, hogy Magyarországgal (pontosabban fogalmazva a magyar kormánnyal) kapcsolatban a két hírportál a vizsgált időszakban, illetve azt kibővítvé lényegében nem jelenített meg semmilyen negatív tartalmat. Ez például a különösen érzékeny magyar politikai döntések esetében is tapasztalható volt. Magyarországnak az Unióhoz való viszonya korábban is rendszeresen szereplő, félrevezető információkat is tartalmazó témaként jelent meg, vagyis a vizsgált orosz hírportálok ebben az esetben is a magyar sajtóban közölt valóságértelmezést, és az abból képzett kisebb eltéréseket mutató témákat vették át saját céljaiknak (az Unió bomlasztása) megfelelően.

A második kutatási kérdésemre vonatkozólag látható, hogy Kárpátaljával kapcsolatos a vizsgált hírforrások 2014 előtti időszakban lényegében nem foglalkoztak. Viszont 2014-től kezdődően, az ukrajnai válság kirobbanásával az eseménysorozat helyi eseményeivel

kapcsolatosan már rendszeresebb időközönként közölt kárpátaljai vonatkozású tartalmakat a két hírportál. Az itt elsőként megjelenő témák közül a tágabban vizsgált időszakban, vagyis az ukrainai válsága egésze alatt több is rendszeresen szerepelt a későbbiekben, mint az Ukrajna által elnyomott magyar és más helyi kisebbség helyzete és Ukrajna területi integritása megkérdőjelezésének vonatkozásában Kárpátalja területi hovatartozásának kérdése.

Az Ukrajnával kapcsolatos orosz fősodorbeli valóságértelmezéshez illeszkedve a kárpátaljai eseményekkel és az ottani magyar kisebbséggel kapcsolatos orosz kisebbség helyzetével kapcsolatos üzenetek megtámogatása és az ukrán szélsőjobboldali csoportok által jelentett fenyegetés hangsúlyozása mellett párhuzamosan az ukrainai kormány belső szuverenitása megkérdőjelezésére használták fel. Emellett a kommunikáció a kárpátaljai (és egyéb ukrainai) kisebbségek anyaországai Ukrajnával kapcsolatos kormány-, és államközi kapcsolatainak negatív irányú befolyásolására irányult.

A kárpátaljai magyar kisebbség helyzetével kapcsolatos tartalmak ténylegesen csak 2017-től kezdődően kaptak nagyobb szerepet a 2017-es ukrán nyelvtörvény kapcsán minden esetben az idővel fokozatosan romló magyar–ukrán viszony megromlásának kiinduló pontjaként a kárpátaljai magyar kisebbségek helyzetét jelenítették meg. Viszont a háború kitörését követően ezen magyarázat kissé háttérbe szorult, hiszen még inkább előtérbe került az orosz–ukrán háború vonatkozásában gyakran különutas politikájának témája, különösen általánosítható példaként kiemelése a nyugati szövetségesek egységének hiányára. Ezen különutaság magyarázati között pedig általánosabban inkább Magyarország „semlegessége” jelent meg, csak Magyarország álláspontjával részletesebben foglalkozó cikkek esetében tűnt fel a magyarázatok között a kárpátaljai magyar kisebbség helyzete.

Ukrajna területi integritása megkérdőjelezésének vonatkozásában Kárpátalja területi hovatartozásának témája a korábban már vizsgált korai időszaktól eltekintve az ukrán válság eseményeiről való cikkekben csak alkalmanként tűnt fel a teljes vizsgált időszakban. A háború kirobbanását követően ezen tartalmak azonban véleményem szerint nem ezen területek újraelosztása gondolatának elősegítése érdekében jelentek meg, hanem sokkalta inkább Oroszország területszerzési tevékenységét szerették volna igazolni azzal, hogy az Európai Unió álláspontját, vagyis Oroszország területszerző háborújának elítélését igyekeznek hitelteleníteni azzal, hogy az Európai Unió tagállamait úgy mutatják be, hogy azoknak Oroszországhoz hasonlóan szintű terület visszaszerzésre irányuló törekvései vannak Ukrajna vonatkozásában.

Felhasznált irodalom és internetes források

Aleksejeva, Nika Osadchuk, Roman – Buziashvili, Eto – Gigitashvili, Givi – Gelava, Sopo – Umanskyi, Andrii – Trad, Ruslan – de León, Ponce Esteban – Suarez, Daniel – Le Roux, Jean – Caniglia, Mattia – Kann, Alyssa – Rizutto, Max: *Narrative Warfare: How the Kremlin and Russian news outlets justified a war of aggression against Ukraine*. Atlantic Council, Washington D.C., 2023.

Bakir, Vian: *Sousveillance, media and strategic political communication: Iraq, USA, UK*. Bloomsbury Publishing USA, 2010.

Bakró Norbert: *Az orosz-ukrán fegyveres konfliktus során kibontakozó információs hadviselés, és annak magyarországi hatásai I. rész*. Szakmai Szemle, XXI. évf. 2023/2., 34-47.

Balázs Katalin – Bakó Panna – Nagy Luca: „Hogy győzzem meg?” *A társas helyzet hatása a meggyőzés üzenetének kialakítására*. Alkalmazott Pszichológia, XXI. évf. 2019/2., 31-53.

Bányász Péter: *A közösségi média szerepe a lélektani műveletekben az elmúlt időszak válságainak tükrében*. Szakmai Szemle, XIII. évf. 2016/1., 61-81.

Bihaly Barbara: *Az elektronikai hadviselés eszközei az információs és kibertérműveletek támogatásában az ukrán konfliktus példáján keresztül*. Hadmérnök, XVI. évf. 2021/4., 101-112.

Berzina, Ieva: *The Narrative of “Information Warfare Against Russia” in Russian Academic Discourse*. Journal of Political Marketing, XVII. évf. 2018/2., 161-175.

Blannin, Patrick: *Modelling Information Warfare*. Journal of Information Warfare, XX. évf. 2021/3., 90-107.

Chivvis, Christopher S: *Hybrid war: Russian contemporary political warfare*. Bulletin of the Atomic Scientists, LXXIII. évf. 2017/5., 316-321.

Smith, R. Eliot – Mackie, M. Diane – Claypool, M. Heather: *Szociálpszichológia*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2016.

DiResta, Renée – Shaffer, Kriss – Ruppel, Becky – Sullivan, David – Matney, Robert – Fox, Ryan – Albright, Jonathan – Johnson, Ben: *The Tactics and Tropes of the Internet Research Agency*. U.S. Senate Documents, Congress of the United States, 2019.

Bachmann, Dov – Putter, Dries – Duczynski, Guy: *Hybrid warfare and disinformation: A Ukraine war perspective*. Global Policy, XIV. évf. 2023/5., 858-869.

Forgács Balázs: *A néppel a népért–korai baloldali partizánelméletek. (Marx, Engels és Lenin a forradalmi háborúról)*. Hadtudomány, XXVIII. évf. 2018/2., 41-55.

Franzosi, Roberto: *Content analysis*. In: Wodak, R. and Frochtner, B. (szerk.), *The Routledge Handbook of Language and Politics*, Routledge, London, 2018., 153-168.

Fridman, Ofer: *The Russian perspective on information warfare: conceptual roots and politicisation in Russian academic, political, and public discourse*. Defence Strategic Communications, II. évf. 2017/2., 61-86.

Fridrichová, Kateřina: *Mugged by reality: Russia's strategic narratives and the war in Ukraine*. Defense & Security Analysis, XXXIX. évf. 2023/3., 281-295.

Gémesi Géza: *Az információs hadviselés egyes elemei az orosz–ukrán konfliktusban*. Honvédségi Szemle, CLI. évfolyam, 2023/5., 3-14.

Golovchenko, Yevgeniy: *Fighting propaganda with censorship: A study of the Ukrainian ban on Russian social media*. The Journal of Politics, LXXXIV évf. 2022/2., 639-654.

Grinberg, Nir – Joseph, Kenneth – Friedland, Lisa – Swire-Thompson, Briony – Lazer, David: *Fake news on Twitter during the 2016 US presidential election*. Science, CCCLXIII. évf. 2019/6425., 374-378.

Haig Zsolt: *Információs műveletek a kibertérben*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018.

Haig Zsolt: *Kibertéri kognitív befolyásolás az információs műveletekben*. Hadtudományi Szemle, XV. évf. 2022/2., 115-130.

Haig Zsolt: *Számítógép-hálózati hadviselés rendszere az információs műveletekben*. Bolyai Szemle, XV. évf. 2006/1., 54-73.

Holecz József: *The Original „Hybrid Warfare”-Part I*. National Security Review, XIV. évf. 2021/2., 59-75.

Horváth Dávid: *Az álhír fogalma és helye a hibrid hadviselésben*. Nemzet és Biztonság, XVI. évf. 2023/1., 19-34.

Ináncsi Mátyás: *A Reddit közösségimédia-platform szerepe az orosz–ukrán konfliktus vonatkozásában*. Hadmérnök, XVIII. évf. 2023/2., 139-154.

Iványi Márton: *Megtévesztés, színlelt attitűd és a közösségi média*. Médiakutató, XVI. évf. 2015/2., 15-24.

Jaitner, Margarita, – Geers, Kenneth: *Russian information warfare: Lessons from Ukraine*. In: Geers, Kenneth (szerk.): *Cyber war in perspective: Russian aggression against Ukraine*. NATO CCD COE Publications, Tallinn, 2015. 87-94.

Jakusné Harnos Éva: *A befolyásolás módszereinek változása a média fejlődésének fényében*. Honvédségi Szemle, CXLIV. évf. 2016/2., 70-82.

Kahneman, David: *Gyors és lassú gondolkodás*. HVG Kiadó, Budapest, 2013.

Khaldarova, Irina – Pantti Mervi: *The narrative battle over the Ukrainian conflict*. Journalism Practice, X. évf. 2016/7., 891-901.

Kiss Álmos Péter: *A hibrid hadviselés természetrajza*. Honvédségi Szemle, CXLVII. évf. 2019/4. 17-37.

Kovács László – Krasznay Csaba: „Mert övék a hatalom”: *Az internet politikát (is) befolyásoló hatása a 2016-os amerikai elnökválasztás során*. Nemzet és Biztonság, X. évf. 2017/3., 3-15.

Kremlin: *Interview to Tucker Carlson*. Youtube, 08.02.2024.

<https://www.youtube.com/watch?v=hYfByTcY49k>

Kreve, Mick – Chernova, Anna: *Wagner chief admits to founding Russian troll farm sanctioned for meddling in US elections*. CNN News. 14.02.2023.

<https://edition.cnn.com/2023/02/14/europe/russia-yevgeny-prigozhin-internet-research-agency-intl/index.html>

Krizbai Diána Daniella –Szak Andrea: *Napjaink tömegkommunikációjának jelentősége a védelmi politikában – Az orosz–ukrán háború példáján keresztül*. Hadtudományi Szemle, XV. évf. 2022/4., 119-134.

Lasswell, Harold D.: *Propaganda Technique in the World War*. Peter Smith, New York, 1938.

Laurence Anthony. AntConc - A freeware corpus analysis toolkit for concordancing and text analysis. 2024. <https://www.laurenceanthony.net/software/antconc/>

Marlin, Randal: *Propaganda and the Ethics of Persuasion*. Broadview Press, 2013.

McFaul, Michael – Mearsheimer, John J. et al.: *Faulty powers: Who started the Ukraine crisis?* Foreign Affairs, XCIII. évf. 2014/6, 167-178.

Mölder, Holger – Sazonov, Vladimir: *Information warfare as the Hobbesian concept of modern times – the principles, techniques, and tools of Russian information operations in the Donbass*. The Journal of Slavic Military Studies, XXXI. évf. 2018/3.,308-328.

Myat Kornél: *Médiaelméletek és a késő-modern médiakörnyezet. Miért nem jók a modernista megközelítések a késő-modern médiakörnyezet vizsgálatához?* In: Médiakutató XI. évf. 2010/2., 47-63.

Nagal, Balraj Singh: *Russian Capability and Usage of Hybrid Tactics During the Intervention in Ukraine and Crimea in 2014*. *CLAWS Journal*, XII. évf. 2019/2., 35-59.

Nagy Ádám: *Szocializációs közegek*. *Replika*, XXIII. évf. 2013/2., 95-108.

Nemr, Christina – Gangware, William: *Weapons of mass distraction: Foreign state-sponsored disinformation in the digital age*. Park Advisors, Washington D.C., 2019.

Pallin, Carolina Vendil: *Russian information security and warfare*. In: Kanet, Roger E. (szerk.): *Routledge Handbook of Russian Security*. Routledge, London, 2019. 203-213.

Pierri, Francesco – Luceri, Luca – Jindal, Nikhil – Ferrara, Emilio: *Propaganda and Misinformation on Facebook and Twitter during the Russian Invasion of Ukraine*. *Proceedings of the 15th ACM Web Science Conference 2023*, 2023.

Porkoláb Imre – Dávid Ferenc: *Innovációs erő: Felforgató technológiai megoldások újszerű alkalmazása az orosz-ukrán háborúban*. *Honvédségi Szemle*, CLI. évf. 2023/6., 68-82.

Pulai Bence: *A befolyásolás mint a hibrid hadviselés eszköze a 2021-es lengyel-fehérorosz migrációs- és határválság során*. *Honvédségi Szemle*, CLI. évf. 2023/6., 56-67.

Putin, Vladimir: *On the National Security Strategy of the Russian Federation*. Moszkva, 02.07.2021. https://paulofilho.net.br/wp-content/uploads/2021/10/National_Security_Strategy_of_the_Russia.pdf

Pynnöniemi, Katri – Rácz András (szerk.): *Fog of Falsehood: Russian Strategy of Deception and the Conflict in Ukraine*. Finnish Institute of International Affairs, Helsinki, 2016.

Pynnöniemi, Katri: *Information-psychological warfare in Russian security strategy*. In: Kanet, Roger E. (szerk.): *Routledge Handbook of Russian Security*. Routledge, London, 2019. 214-226.

Rózsa Tibor: *Az orosz-ukrán válság információs dimenziója*. *Hadtudományi Szemle*, VII. évf. 2014/3., 174-181.

Rózsa, Tibor: *Az információs műveletek elmélete, gyakorlata és tendenciái*. Honvédségi Szemle, CXLVII. évf. 2019/5., 73-87.

Síklaki István: *A meggyőzés pszichológiája*. Scientia Humana, Budapest, 1994. 14-15.

Skillen, Daphne: *Post-truth and normalised lies in Russia*. Public Service Broadcasting and Media Systems in Troubled European Democracies, Palgrave Macmillan, Cham, 2019. 359-382.

Szenes Zoltán: *A katonai biztonság reneszánsza*. Honvédségi Szemle, CXLV. évf. 2017/2., 3-26.

Szostek, Joanna – Hutchings, Stephen. *Dominant narratives in Russian political and media discourse during the Ukraine crisis*. In: Pikulicka-Wilczewska, Agnieszka (szerk.): *Ukraine and Russia: People, politics, propaganda and perspectives*. E-International Relations, Bristol, 2015. 183-196.

The Kremlin: *Address by the President of the Russian Federation*. Moszkva, 24.02.2022.
<http://en.kremlin.ru/events/president/news/67843>

Thornton, Rod: *The changing nature of modern warfare: responding to Russian information warfare*. The RUSI Journal, CLX. évf. 2015/4., 40-48.

Tölgyesi Beatrix: *Az orosz információs hadviselés elmélete és nyelvi-retorikai eszköztára*. Nemzeti Közszerológai Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, Doktori (PhD) értekezés, 2023.

Zaffran, Raphaël: *Strategic Narrative and Security*. In: Taylor, B. C. and Bean, H. (szerk.) *The Handbook of Communication and Security*. New York, Routledge, 2019., 354–367.

Weedon, Jen: *Beyond „Cyber War”: Russia’s use of strategic cyber espionage and information operations in Ukraine*. In: Geers, Kenneth (szerk.): *Cyber war in perspective: Russian aggression against Ukraine*. NATO CCD COE Publications, Tallinn, 2015., 67-77.

Wilde, Gavin – Sherman, Justin: *No Water's Edge: Russia's Information War and Regime Security*. Carnegie Endowment for International Peace, Washington D.C., 2023.

Willett, Marcus: *The Cyber Dimension of the Russia–Ukraine War*. *Survival*, LXIV. évf. 2022/5., 7-26.

Tartalomelemzésben felhasznált és idézett internetes források

Alexei Makarkin: *Ukraine: Conflict between Orthodoxy and Greek Catholicism*. Sputnik. 30.06.2005. <https://sputnikglobe.com/20050630/40819891.html>

RT: *EU country issues ultimatum for future aid to Ukraine*. RT. 17.05.2023. <https://www.rt.com/news/576457-hungary-ukraine-eu-aid/>

RT: *EU member gets more frozen funds released*. RT. 01.03.2024. <https://www.rt.com/news/593567-eu-hungary-frozen-funds/>

RT: *EU state moves to abolish social payments to Ukrainians*. 05.10.2023. <https://www.rt.com/russia/584077-poland-ukrainian-refugee-assistance/>

RT: *Hungary approves Sweden's NATO membership bid*. RT. 26.02.2024. <https://www.rt.com/news/593210-hungary-sweden-nato-membership/>

RT: *Power thinking: Autonomy-seeking ethnic group, Right Sector movement in Ukraine conjured up by RT?* RT. 29.07.2015. <https://www.rt.com/op-ed/311024-rt-imagined-rusyns-nationalists-pyatt/>

RT: *Romanian ex-FM calls for Ukraine to be broken up*. RT. 2022.09.17. 2022.09.17. <https://www.rt.com/news/563016-romania-ukraine-unnatural-territory/>

RT: *Seize part of Ukraine if state collapses – Hungarian MP*. RT. 18.11.2024. <https://www.rt.com/news/591417-eu-urged-to-take-piece-of-ukraine/>

RT: *Ukraine accuses Hungary of having designs on its land*. RT. 22.03.2022.

<https://www.rt.com/russia/552496-ukraine-hungary-russia-criticism/>

RT: *Ukraine claims Hungary wants its territory*. RT. 02.05.2022.

<https://www.rt.com/russia/554878-ukraine-hungary-danilov-warning/>

RT: *Ukrainian nationalists tear down, try to burn Hungarian flag (VIDEO)*. RT. 15.11.2017.

<https://www.rt.com/news/409884-ukraine-hungary-flag-nationalists/>

RT: *West Ukraine minorities launch Transcarpathia Assembly*. RT. 10.04.2015.

<https://www.rt.com/news/248781-ukraine-transcarpathia-minorities-autonomy/>

Sputnik: *'Colonial Approach': Orban Slams Dutch Criticism of Bill Banning Homosexuality 'Promotion' to Minors*. Sputnik. 02.07.2021. <https://sputnikglobe.com/20210702/colonial-approach-orban-slams-eu-criticism-of-bill-banning-promotion-of-homosexuality-to-minors-1083291575.html>

Sputnik: *Descending Into Chaos: Ukrainian Neo-Nazi Groups Go on a Rampage*. Sputnik. 14.07.2015. <https://sputnikglobe.com/20150714/1024623897.html>

Sputnik: *NATO Expansion Serves US Interests, Damages Eurasian Civilization - Hungarian Politician*. 26.07.2023. <https://sputnikglobe.com/20230726/nato-expansion-serves-us-interests-damages-eurasian-civilization---hungarian-politician-1112150184.html>

Sputnik: *One for All, All for One: Hungarians Want to Protect Their Kin in Ukraine*. 04.02.2015. <https://sputnikglobe.com/20150204/1017767818.html>

Sputnik: *Split Alliance: NATO States Reportedly Can't Agree on Approach Towards Putin, Ending Ukraine Crisis*. Spuntik. 29.03.2022. <https://sputnikglobe.com/20220329/split-alliance-nato-states-reportedly-cant-agree-on-approach-towards-putin-ending-ukraine-crisis-1094298988.html>

Sputnik: *Tide Turning? EU Fails to Agree on Fresh Military Aid to Kiev*. Sputnik. 23.05.2023.
<https://sputnikglobe.com/20230523/tide-turning-eu-fails-to-agree-on-fresh-military-aid-to-kiev-1110542196.html>

Ábrajegyzék

- 1. ábra** Oroszország 2016-os amerikai elnökválasztásokat övező befolyásoló tevékenységének folyamatábrája az ezzel kapcsolatos amerikai jelentésben (Forrás: Kovács László – Krasznay Csaba. „Mert övék a hatalom”: Az internet politikát (is) befolyásoló hatása a 2016-os amerikai elnökválasztás során. *Nemzet és Biztonság*, X. évf. 2017/3., 13. alapján saját és Kircsi Tamás szerkesztése) 20
- 2. ábra** A 2014 és 2021 közötti leggyakoribb Ukrajnára vonatkozó orosz témákból képzett szófelhő (Forrás: Aleksejeva, Nika et al.: *Narrative Warfare: How the Kremlin and Russian news outlets justified a war of aggression against Ukraine*. Atlantic Council, Washington D.C., 2023., 28. alapján saját és Kircsit Tamás szerkesztése) 29
- 3. ábra** A Sputnik keresőfelülete alapján a „Hungary”, vagyis „Magyarország” kulcsszóra a hírportál kereső felületén szüretlenül megjelenő cikkek száma évenkénti bontásban (Forrás: Az általam felépített szövegtörzs alapján saját és Kircsi Tamás szerkesztése) 35
- 4. ábra** A Sputnik keresőfelülete alapján a „Hungary”, vagyis „Magyarország” kulcsszóra a hírportál kereső felületén szüretlenül megjelenő cikkek száma évenkénti, de az eskaláció időpontjával kiigazított bontásban (Forrás: Az általam felépített szövegtörzs alapján saját és Kircsi Tamás szerkesztése) 35
- 5. ábra** Szemlézett cikkek az általam vizsgált hírportálokról, amelyek Oroszország szempontjából előnyösen kiaknázható magyarországi nyilatkozatokat jelenítettek meg (Forrás: Az általam felépített szövegtörzsök alapján saját és Kircsi Tamás szerkesztése) 36
- 6. ábra** Szemlézett cikkek az általam vizsgált hírportálokról, amelyek Magyarország Ukrajna-politikájának eseti megnyilvánulásait az euro-, és transzatlanti együttműködés kifáradásának egyik jeleként mutatták be (Forrás: Az általam felépített szövegtörzsök alapján saját és Kircsi Tamás szerkesztése) 37

7. ábra Szemlézett cikkek az általam vizsgált hírportálokról, amelyek Magyarországra, annak Ukrajna-politikájának megnyilvánulásai vonatkozásában, csak mint EU-s vagy NATO-s tagállamként utalnak (Forrás: Az általam felépített szövegtörzsek alapján saját és Kircsi Tamás szerkesztése)	38
8. ábra Szemlézett cikkek az általam vizsgált hírportálokról, amelyek Magyarországra irányuló európai uniós kifizetések felfüggesztése és az Ukrajnának nyújtandó támogatások magyar ellenzése között párhuzamot vontak. Forrás: Az általam felépített szövegtörzsek alapján saját és Kircsi Tamás szerkesztése)	40

Függelékek

Annotáció

A világunkban a konfliktusok természetének változását, illetve így a hadviselés átalakulását figyelhettük meg az utóbbi évtizedekben. Ezen változások közül hangsúlyosan jelenik meg a katonai cselekmények műveletei tereinek bővülése. Ezzel összefüggésben a hagyományos kinetikus eszközök háttérbe szorulása, és a nem hagyományos, nem kinetikus eszközök előtérbe helyeződése figyelhető meg, amelynek köszönhetően leginkább talán az információs műveletek szerepe értékelődött fel. Ezen műveletek legjelentősebb elemeként határozhatjuk meg a dolgozatom témájaként is szolgáló, kognitív dimenzióban megvalósuló információs műveleteket, magát a befolyásolást. Ennek elsődlegességét az orosz információs műveleteknél is megfigyelhetjük. Az orosz-ukrán háború esetében is jelentős információs műveletek folynak az orosz fél részéről az adaptív információs fölény kialakítása érdekében az információs műveleti tartomány kognitív dimenziójában. Ezen befolyásolási tevékenységek célcsoportjainak kapcsán az ukrán válság előre haladtával egyre hangsúlyosabb szerepet kapnak a nemzetközi közösség nem érintett szereplői felé az új közvetítő csatornákon keresztül folytatott kommunikációs tevékenységek is.

Kutatásomban így ezen célcsoportok befolyásolása kapcsán két legmeghatározóbb angol nyelvű orosz hírportált vizsgáltam, és az ennek keretében készített esettanulmány célja annak megállapítása volt, hogy ezen fentebbi tevékenységek hogyan is jelennek meg a vizsgált esetben. A kutatási kérdések és a kutatási cél alapján a háború tekintetében Magyarországról és Kárpátaljáról szóló valóságmodellt próbáltam rekonstruálni, amelyet ezen hírportálok a saját nézőpontjukból, a létrehozott narratívákban közvetítettek. A hírszövegek tartalomelemzéséhez két szövegkorpuszt építettem fel a hírportálok szerint és összesen 191 újságcikket használtam fel.

Az adatgyűjtésem eredményeképp kimutatható volt, hogy a vizsgált hírforrások részéről Magyarországra, vagy Magyarországgal kapcsolatos tartalmakra jelentős, míg Kárpátaljára ehhez képest csökkent, szórványos médiafigyelem irányul. Ezek elsődlegesen a nemzetközi célcsoportok befolyásolására megfogalmazott, Oroszország ukrajnai háborújával kapcsolatos üzenetek voltak. Amelyek elsősorban az euro- és transzatlanti együttműködés gyengítésére és bomlasztására irányultak, másrésről ezen tartalmakat Oroszország saját ukrajnai tevékenysége igazolásaképp használta fel.